

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Aneta Rýdlová

Vybrané aspekty směnečného rozkazního řízení

Diplomová práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vybrané aspekty směnečného rozkazního řízení vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 24. března 2018

Aneta Rýdlová

Děkuji JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za odborné vedení mé práce a za cenné připomínky a rady, které mi při psaní práce velice pomohly.

Obsah

Úvod	6
1 Povaha a účel směnečného rozkazního řízení	8
1.1 Povaha směnečného řízení	8
1.2 Účel směnečného řízení	10
1.3 Zrušení směnečného rozkazního řízení na Slovensku	10
1.4 Předpoklady vydání směnečného platebního rozkazu	12
1.4.1 Povaha uplatněného směnečného nároku	13
1.4.2 Návrh na vydání směnečného platebního rozkazu	13
1.4.3 Předložení prvopisu směnky.....	14
2 Uplatnění procesní obrany žalovaného prostřednictvím tzv. námitek.....	18
2.1 Povaha námitkového řízení.....	18
2.2 Lhůta k podání námitek	20
2.3 Námitka započtení	21
2.4 Možnost vydání rozsudku pro zmeškání	24
2.5 Možnost vydání rozsudku pro uznání.....	26
2.5.1 Vydání rozsudku pro uznání na základě uznání nároku žalovaným	27
2.5.2 Vydání rozsudku pro uznání na základě fikce.....	28
3 Koncentrace směnečného rozkazního řízení.....	31
3.1 Odůvodnění námitek.....	31
3.2 Vymezení skutkové koncentrace řízení	32
3.2.1 Výjimky ze skutkové koncentrace řízení.....	33
3.3 Možnost doplnění námitek ve vztahu ke koncentraci řízení.....	35
4 Dokazování ve směnečném rozkazním řízení	37
4.1 Prokazování pravosti podpisu na směnce	37
4.2 Prokazování oprávněného vyplnění blankosměnky.....	40
Závěr	43

Seznam použitých zdrojů	45
--------------------------------------	-----------

Úvod

Směnka jako abstraktní a velice formalizovaný cenný papír, provázen především zásadou směnečné přísnosti, představuje v dnešní době stále hojně využívaný institut. Nároky ze směnky je možné uplatnit vedle prostého nalézacího řízení také v rámci směnečného rozkazního řízení, jež je specifickou zkrácenou formou rozhodování o uplatněném směnečném nároku. Výběr procesu, v jehož rámci žalobce uplatní svůj nárok spočívá pouze na něm, a tedy žalobce sám rozhodne, zda zvolí pro sebe v mnoha aspektech příznivější úpravu směnečného rozkazního řízení, či zda se vydá cestou prostého nalézacího řízení. Se specifickou úpravou směnečného řízení je však spojena řada výkladových a praktických problémů, které nejznatelněji pocítí především žalovaný, jež nevystupuje v rámci obchodního styku, a to s ohledem na jeho nezkušenost s oblastí směnečného práva. Diplomová práce se zaměřuje právě na specifika směnečného řízení a s tím související vybrané problematické aspekty.

Výběr tématu diplomové práce se odvíjel především od mého zájmu o oblast práva cenných papírů a civilního procesu, jež se v úpravě směnečného rozkazního řízení dokonale snoubí. Dalším důvodem volby tohoto tématu bylo zrušení úpravy směnečného rozkazního řízení na Slovensku, jež bez bližší znalosti příčin, na jejichž základě se slovenský zákonodárce uchýlil k úplnému vypuštění úpravy směnečného řízení z civilního procesu, může evokovat, že úprava směnečného řízení je nadbytečná a v praxi nevyužívaná.

Cílem práce je zkoumat jednotlivá specifika směnečného rozkazního řízení a zhodnocení, zda skutečně platí, že díky nim směnečné řízení představuje efektivní nástroj pro rychlejší a hospodárnější získání exekučního titulu žalobcem uplatněného směnečného nároku. Diplomová práce se zaměřuje především na úpravu námitkového řízení, v jehož rámci se nejvíce projevují rozdílnosti speciální úpravy směnečného řízení ve vztahu ke klasickému nalézacímu řízení. Zde dochází ke zhodnocení směnečného řízení z hlediska využití institutů přípravy řízení, jako je kvalifikovaná výzva či přípravné jednání, dále z hlediska rozhodování, a to se zaměřením na možnost využít rozsudek pro zmeškání a pro uznání, a v neposlední řadě také zhodnocení koncentrace směnečného řízení a rozložení důkazního břemene v námitkovém řízení.

I s ohledem na praktické pojetí problematických aspektů směnečného řízení diplomová práce jako zdroj využívá především judikaturu vrchních soudů a Nejvyššího soudu. Z odborné veřejnosti práce především nastiňuje a konfrontuje názory Radima Chalupy, jež je bezesporu odborníkem na směnečné právo a v odborné literatuře se vyjadřuje, jako jeden z mála, k veškerým jeho oblastem.

V první kapitole se práce zabývá samotným účelem a podstatou směnečného řízení, předpoklady směnečného řízení a zrušením směnečného řízení na Slovensku. V druhé, nejobsáhlejší kapitole, se práce zaměřuje na jednotlivé stěžejní aspekty námitkového řízení, ať už jde o lhůtu k podání námitek, možnost uplatnění námitky započtení či rozhodování v námitkovém řízení prostřednictvím rozsudku pro uznání a pro zmeškání. Obsahem třetí kapitoly je koncentrace směnečného řízení, jež skýtá řadu odlišností oproti koncentraci v prostém nalézacím řízení a jež je zpravidla příčinou neúspěchu žalovaného v řízení. Ve čtvrté kapitole práce předkládá vhled do dokazování ve směnečném řízení se zaměřením na prokazování pravosti podpisu na směnce a prokazování oprávněného využití vyplňovacího práva.

Diplomovou práci provází následující výzkumné otázky:

1. Je právní úprava směnečného řízení stále aktuální nebo jde o pouhý historický přežitek, který v dnešní právní úpravě nemá již své místo? Mělo by dojít k jejímu zrušení stejně jako na Slovensku?
2. Je možné současnou právní úpravu směnečného řízení považovat za jednostranně výhodnější pro žalobce především s ohledem na koncentraci řízení a dokazování? Lze případnou jednostrannou výhodnost legitimně odůvodnit?

Vzhledem k cíli práce, jímž je analýza právní úpravy směnečného řízení a její zhodnocení, resp. rozbor a výklad současného procesního práva rozhodného pro uplatnění směnečného nároku, bude v práci užito především metody interpretační za využití jazykového, teleologického a částečně i systematického výkladu, přičemž zároveň bude docházet ke konfrontaci názorů odborné veřejnosti a judikatorních závěrů. Srovnávací metoda právní (historická) je užita především v části práce týkající se lhůty pro podání námitek, kdy český zákonodárce zjevně „zaspal dobu“. Komparativní metoda bude využita pro krátká srovnání především s úpravou rakouskou, která byla hlavním inspiračním zdrojem české úpravy směnečného řízení.

1 Povaha a účel směnečného rozkazního řízení

1.1 Povaha směnečného řízení

Směnečné rozkazní řízení (dále také jen „směnečné řízení“) se řadí mezi tzv. zkrácená řízení, mezi něž je často řazeno i řízení o vydání platebního rozkazu, elektronického platebního rozkazu a evropského platebního rozkazu.¹ Zkrácená řízení se vymezují vůči klasickému nalézacímu řízení jako řízení představovaná rozhodováním soudu bez nařízení jednání, bez dokazování a bez možnosti vyjádření žalovaného, čímž má být zajištěno rychlejší vyřízení věci a s tím související nižší nákladovost řízení.² Skutečnost, díky které se řízení o vydání směnečného rozkazu a na něj navazující řízení o námitkách považuje za skutečné zkrácené řízení je, že uplatněním procesní obrany žalovaného prostřednictvím námitek nedochází ke zrušení směnečného platebního rozkazu, ale k jeho celkovému popř. pouze částečnému zrušení dojde výhradně na základě uznání důvodnosti některé z uvedených námitek soudem. Pokud soud neshledá žádnou z námitek žalovaného důvodnou, ponechá směnečný platební rozkaz v platnosti.³ Povaha směnečného řízení zcela odpovídá povaze směnky jako abstraktního, velice formalizovaného cenného papíru. Z toho důvodu je směnečného řízení ovlivněno některými zásadami vyplývajícími z hmotněprávní úpravy směnečného práva, a naopak některé z obecných zásad civilního procesu, resp. spravedlivého procesu jsou do jisté míry omezeny, či přímo eliminovány.

V právní úpravě směnečného řízení se promítá především hmotněprávní princip směnečné přísnosti, která jej činí značně formálnějším oproti klasickému rozkaznímu řízení. Tento princip má zajistit naplnění funkcí, které směnka jako samostatný, abstraktní závazek nesporné povahy má, a to především funkce platební nebo zajišťovací v závislosti na dohodě stran závazku.⁴ Přičemž princip materiální směnečné přísnosti představuje požadavek, aby žalobcem předložená listina mohla být považována za směnku, musí splňovat náležitosti stanovené zákonem č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový (dále také jen „směnečný a

¹ Tato řízení jsou však často považována za pouhý způsob ukončení věci a nepovažují se za plnohodnotná zkrácená řízení.

² Např. František Zoulík řadí mezi zkrácená řízení i řízení, jehož výsledkem je rozsudek pro zmeškání a rozsudek pro uznání. – ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 145. V řízeních zakončených rozsudkem pro uznání nebo pro zmeškání je však ještě jisté specifikum v tom, že zde soud rozhoduje navíc bez zjišťování skutkového stavu, což se o směnečném řízení, říci rozhodně nedá, neboť soud při rozhodování o vydání směnečného platebního rozkazu musí zkoumat předpoklady jeho vydání, pravost směnky, příp. dalších listin, ač se tak děje formou osvědčování skutkových tvrzení. – CHALUPA, Radim. *Směnka v soudním řízení*. Praha: Leges, 2017. s. 58.

³ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel. ŠÍNOVÁ, Renáta. HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 230.

⁴ TREBATICKÝ, Peter. In JIRSA, Jaromír, DOLEŽAL, Marek, VANČUROVÁ, Kateřina a kol. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář. Kniha II., § 79-200aa o.s.ř.* Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 553 (§ 175 o.s.ř.).

šekový zákon“ nebo „ZSŠ“). Naopak princip formální směnečné přisnosti umožňuje rozhodnout o směnečném nároku ve zkráceném rozkazním řízení formou směnečného platebního rozkazu⁵ (dále také jen „směnečný rozkaz“).

Směnečné řízení se svou povahou řadí mezi listinná řízení, tedy taková, v nichž je rozhodováno na základě předložených listin, tedy konkrétně originálu směnky, příp. dalších listin podporujících žalobcův nárok.⁶ Předložení určitých listin odlišuje listinné řízení od řízení upomínacího, ve kterém se rozhoduje čistě na základě žalobcem tvrzených skutečností, jež je v české právní úpravě představováno klasickým rozkazním řízením zakončeným vydáním platebního rozkazu. Od podkladu, na jehož základě je rozhodováno, se odvíjí i procesní obrana žalovaného, která je v případě směnečného, povahou listinného, řízení umožněna prostřednictvím námitek, na něž jsou kladeny vyšší nároky a s nimiž se pojí skutková koncentrace pro žalovaného, a řízení se nevrací do stavu, v jakém bylo před vydáním směnečného platebního rozkazu. Tento požadavek však nelze považovat za protiústavní znevýhodnění žalovaného a je zcela ospravedlnitelný, neboť žalobce svůj nárok zakládá na předložení listiny, a to originálu směnky.⁷ Oproti tomu v řízení upomínacím postačí poskytnout žalovaného obranu ve formě odporu, který nemusí obsahovat ani odůvodnění, jímž dojde ke zrušení platebního rozkazu a vrácení řízení do stavu před jeho vydáním, a to s ohledem na skutečnost, že žalobci k uplatnění nároku postačí tvrdit rozhodné skutečnosti a není mu stanovena povinnost poskytovat listiny k jeho doložení.

V rámci směnečného řízení jsou značně omezeny základní zásady civilního procesu, a to především zásada projednací, zásada ústnosti, zásada veřejnosti, a v předrozkazní části a první fázi směnečného řízení také zásada kontradiktornosti. Toto omezení by opět mohlo být považováno za potlačení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. K takovému závěru by bylo nicméně možné dospět pouze za předpokladu, že by potlačení práva nebylo podmíněno procesní nečinností žalovaného.⁸ Přestože právní úprava nezajišťuje opravný prostředek k přezkumu správnosti a zákonnosti směnečného platebního rozkazu, umožňuje žalovanému uplatnit svoji procesní obranu formou námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, jež budou projednány v navazujícím námitkovém řízení.

⁵ TREBATICKÝ, Peter. In JIRSA, Jaromír, DOLEŽAL, Marek, VANČUROVÁ, Kateřina a kol. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář. Kniha II., § 79-200aa o.s.ř.* Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 553, 554 (§ 175 o.s.ř.).

⁶ HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 604 (§ 175 o.s.ř.).

⁷ CHALUPA, Radim. *Směnka v soudním řízení*. Praha: Leges, 2017. s. 65, 66.

⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. I.ÚS 2733/13, bod 13.

1.2 Účel směnečného řízení

Jak již bylo zmíněno výše, směnečné řízení má představovat rychlejší, snadnější a hospodárnější způsob získání exekučního titulu oprávněným ze směnečného nároku. S tím však nelze zcela souhlasit především za situace, kdy jsou žalovaným proti směnečnému rozkazu uplatněny námitky, o nichž soud rozhoduje rozsudkem, proti němuž je možné podat odvolání a v neposlední řadě je proti rozhodnutí odvolacího soudu umožněno podat dovolání. V takovém případě je rychlost a hospodárnost směnečného řízení svým způsobem upozaděna⁹ a procesní výhody směnečného řízení na straně žalobce taktéž. V důsledku čehož vlastně dochází k samotnému popření účelu směnečného rozkazního řízení jako rychlého a hospodárního prostředku k získání vykonatelného titulu vůči žalovanému.

S tím však souvisí samotná otázka ústavní konformity směnečného řízení, tedy zda zajištění exekučního titulu k vymození směnečného nároku rychlejším a hospodárnějším způsobem ve prospěch žalobce, jako samotný účel směnečného řízení, převažuje nad právem žalovaného na jeho slyšení, možnost rovného uplatnění jeho práv a rovné uplatnění obrany v řízení. Zde je nutné si ujasnit, že právo na slyšení žalovaného a zásada rovnosti zbraní jsou součástí práva na spravedlivý proces, na rozdíl od práva na zajištění specifické ochrany směnečného nároku žalobce, i přestože směnečný nárok je představován abstraktním cenným papírem. Právo na slyšení, ač je žalovanému zcela upřeno v části vydání směnečného platebního rozkazu, je naopak v části námitkového řízení žalovanému umožněno. Nerovnost však nastává nástupem specifické skutkové koncentrace uplynutím patnáctidenní lhůty, po níž k žádnému dalšímu skutkovému tvrzení žalovaného nelze soudem přihlížet¹⁰, což neplatí pro skutková tvrzení žalobce, pro něž se uplatní až koncentrace nastupující se skončením prvního jednání dle § 118b odst. 1 zákona číslo 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále také jen „OSŘ“). V daném ohledu přisvědčuji Chalupovi, že dané vymezení skutkového „stop stavu“ způsobuje značnou rozdílnost v postavení stran a nemůže být odůvodněno ani povahou směnečného nároku.¹¹

1.3 Zrušení směnečného rozkazního řízení na Slovensku

V návaznosti na nedávné zrušení směnečného rozkazního řízení na Slovensku, se může nabízet otázka, do jaké míry je zvláštní úprava vymáhání nároků ze směnek prostřednictvím

⁹ Ač nepochybně nelze upírat nezbytnost možnosti obrany po vydání rozsudku o ponechání či neponechání směnečného platebního rozkazu v platnosti.

¹⁰ § 175 odst. 4 OSŘ

¹¹ CHALUPA, Radim. *Směnka v soudním řízení*. Praha: Leges, 2017. s. 67.

směnečného řízení potřebná a jakou úvahou byl veden slovenský zákonodárce při takovém kroku. Slovenský zákonodárce se rozhodl pro zrušení směnečného řízení v rámci poslední novely č. 438/2015 Z. z. zákona č. 99/1963 Z. z., občianskeho súdneho poriadku, krátce před nabytím účinnosti nového procesního kodexu, jímž je zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok.¹² Důvodem novelizace bylo zvýšení ochrany spotřebitele v soudních řízeních, zamezení zneužívání institutu směnky proti spotřebiteli a zajištění, aby nebyla vydávána rozhodnutí potvrzujících směnečné nároky věřitele s příslušenstvím v nepřiměřené výši.¹³ Ač si byl zákonodárce vědom toho, že samotná procesní úprava obsahuje povinnost soudu z úřední povinnosti dbát na ochranu spotřebitele, s ohledem na prejudiciální řízení Evropské komise (C-328/14), které se vyjadřuje k výkladu č. 6 odst. 1 Směrnice Rady 93/13/EHS a článku 4 Směrnice Rady 87/102/, kde Evropská komise uvádí, že „*smernica 87/102/EHS, ktorá sa uplatňuje v prejednávanej veci, nezakazuje používanie zmeniek v spotrebiteľských zmluvách, ale zo znenia jej článku 9 jednoznačne vyplýva, že členské štáty môžu povoliť ich používanie v spotrebiteľských zmluvách iba vtedy, ak zároveň zabezpečia vhodnú ochranu spotrebiteľa v takýchto situáciách. Podľa názoru Komisie je potrebné pojem „vhodnej ochrany spotrebiteľa“ v zmysle článku 9 smernice 87/102/EHS vykladať so zreteľom na článok 14 uvedenej smernice, ktorá zakazuje znížiť štandard ochrany spotrebiteľa. Vhodnou ochranou spotrebiteľa v zmysle článku 9 uvedenej smernice je preto potrebné chápať celkový právny rámec ochrany spotrebiteľa, ako vyplýva z predpisov práva Únie a judikatúry Súdného dvora (...)“*¹⁴, se domníval, že směnečné řízení samo o sobě není prostředkem, který by spotřebiteli v rámci řízení o zaplacení směnečného nároku zabezpečoval dostatečnou ochranu před věřitelem, a naopak že je spíše nástrojem zvýhodňujícím věřitele podnikatele. Úprava směnečného řízení byla tak zcela vypuštěna. Přestože lze jen souhlasit s tím, že institut směnky se rozšířil v 21. století mimo obchodní vztahy i do vztahů spotřebitelských, nedomnívám se, že zrušení směnečného řízení bylo nezbytným řešením pro zvýšení ochrany spotřebitele s ohledem na skutečnost, že řada směnečných sporů vzniká i nadále v obchodních vztazích, v nichž se jeví směnečné řízení zcela legitimním nástrojem k dosažení exekučního titulu pro vymožení nesporného směnečného nároku, ač i směnečné řízení obsahuje řadu nedostatků, které budou podrobněji rozebrány níže.

¹² Novela č. 438/2015 Z. z. nabyla účinnosti dne 23. 12. 2015, zatímco nový civilný sporový poriadok nabyt účinnosti necelý půl rok poté, dne 1. 7. 2016.

¹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 438/2015 Z.z., jímž se mění a doplňuje z. č. 99/1963 Z.z., občiansky súdny poriadok ve znění pozdějších předpisů, a jímž se mění a doplňují některé další zákony.

¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 438/2015 Z.z., jímž se mění a doplňuje z. č. 99/1963 Z.z., občiansky súdny poriadok ve znění pozdějších předpisů, a jímž se mění a doplňují některé další zákony.

Ač i český zákonodárce se snaží o co nejvyšší stupeň ochrany spotřebitele¹⁵, nemyslím si, že je nutné, aby dříve nebo později dospěl ke stejnému závěru jako zákonodárce slovenský, a to i přesto, že rozkazní řízení zasahuje do práva na slyšení žalovaného, a především do principu rovnosti zbraní, a tím činí rozkazní řízení jednostranně zvýhodňující jednu ze stran, a to stranu žalující. Vyrovnání procesního postavení stran by bylo možné nepochybně zajistit jinými prostředky, jako např. prostřednictvím zmírnění přísné skutkové koncentrace pro žalovaného nastupující s uplynutím lhůty pro podání námitek, nebo zajištěním nástupu koncentrace řízení, a to jak pro skutková tvrzení, tak pro důkazní návrhy pro obě strany ve shodném okamžiku.

1.4 Předpoklady vydání směnečného platebního rozkazu

Směnečné řízení se skládá ze dvou fází, přičemž obligatorní je jen fáze první, jíž je řízení o vydání směnečného platebního rozkazu, v rámci nějž soud zkoumá pouze předpoklady pro vydání směnečného platebního rozkazu stanovené v § 175 OSŘ, a pokud jsou tyto splněny, soud směnečný platební rozkaz vydá. Řízení o vydání směnečného platebního rozkazu však ještě předchází předrozkazní část řízení, v rámci níž soud posuzuje splnění procesních podmínek řízení, včetně zaplacení soudního poplatku¹⁶. A mimo jiné v závislosti na učinění či neučinění návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu žalobcem, zda vůbec bude moci uvažovat o rozhodnutí formou směnečného platebního rozkazu či zda bude spor řešen v rámci klasického nalézacího řízení.¹⁷

Mezi samotné předpoklady pro vydání směnečného platebního rozkazu patří skutečnost, že:

- žalobcem uplatněným nárok vyplývá ze směnky,
- žalobce navrhne, aby soud vydal směnečný platební rozkaz,
- žalobce spolu s návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu předloží prvopis, směnky, příp. další listiny osvědčující jeho právo,

¹⁵ Což se v české úpravě projevilo v nedávné době především v oblasti rozhodčího řízení, která prodělala dvě zásadní spotřebitelské novely, a to první spotřebitelskou novelou č. 19/2012 Sb. s účinností od 1. 4. 2012, jíž byla zavedena např. povinnost sjednat rozhodčí doložku ve spotřebitelských sporech mimo obchodní podmínky, nebo specifická poučovací, resp. oznamovací povinnost o důsledcích uzavření rozhodčí doložky ze strany podnikatele. A druhou spotřebitelskou novelou č. 258/2016 Sb. s účinností od 1. 12. 2016, jíž byla zcela zrušena možnost uzavření rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských sporech.

¹⁶ Soudní poplatek se vyměřuje nejen ze směnečné pohledávky, ale i ze směnečné odměny, jež není příslušenstvím pohledávky ve smyslu § 513 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁷ CHALUPA, Radim. *Směnka v soudním řízení*. Praha: Leges, 2017. s. 33.

- žalobcem uplatněný nárok vyplývá ze skutečností jím tvrzených a ze samotné směnky, a
- soud nepojme pochybnost o pravosti směnky a žalobcových skutkových tvrzeních.

1.4.1 Povaha uplatněného směnečného nároku

Žalobcem uplatněný nárok musí představovat peněžitou pohledávku vyplývající z předložené směnky. Nemůže se však jednat o jakoukoli peněžitou pohledávku, ale pouze o přímou, příp. postihovou pohledávku vyplývající ze směnky, nikoli např. o pohledávku z obohacení či nárok na náhradu škody dle směnečného a šekového zákona. Neméně „*podstatnou náležitostí směnečné žaloby je identifikace směnečného závazku žalovaného z toho hlediska, v jakém směnečném postavení byl žalovaným závazek ze směnky přijat.*“¹⁸ Pro nedostatek osvědčení žalobcovy aktivní věcné legitimace „*lze zrušit směnečný platební rozkaz jen tehdy, nedoloží-li žalobce věcnou legitimaci ani v průběhu řízení o námitkách.*“¹⁹ Pokud jde o výši požadované částky, nesmí žalobce uplatňovat nárok na směnečný peníz v částce vyšší, než na jakou směnka zněla.²⁰

1.4.2 Návrh na vydání směnečného platebního rozkazu

Žalobce musí vydání směnečného platebního rozkazu navrhnout. Pokud by žalobce výslovně nenavrhl vydání směnečného platebního rozkazu, soud jej nemůže vydat. V takovém případě pak soud postupuje v rámci klasického nalézacího řízení²¹, příp. na základě své úvahy může vydat platební rozkaz dle § 172 občanského soudního řádu.²²

¹⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 4. 2004, sp. zn. 9 Cmo 62/2003, který dále uvádí, že specifikace postavení žalovaného ve směnečném sporu není jen pouhou formalitou, ale jde „*o základní kritérium, na základě kterého soud zkoumá oprávněnost směnečného nároku. Na směnce totiž může být jedna a táž osoba podepsána v různých postaveních, přičemž podmínky pro úspěšné uplatnění práv ze směnky, resp. podmínky pro úspěšnou obranu proti uplatněnému směnečnému nároku, se mohou značně lišit podle toho, v jakém postavení je tato osoba směnečně zavázána.*“

¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4235/2009.

²⁰ Rozsudek Krajského obchodního soud v Brně ze dne 14. 4. 1995, sp. zn. 5 Cm 197/1994.

²¹ Pro úplnost přehledu možností, jejichž prostřednictvím lze uplatnit směnečný nárok, považuji za vhodné doplnit, že o směnečném nároku může být rozhodnuto i v rámci rozhodčího řízení, viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 5. 2008, sp. zn. 5 Cmo 141/2008. V rozhodčím řízení však nemůže být rozhodnuto formou směnečného platebního rozkazu, a tím pádem nemohou být využita specifika, která OSŘ pro směnečné řízení stanovuje, srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1130/2011.

²² CHALUPA, Radim. *Směnka v soudním řízení*. Praha: Leges, 2017. s. 27.

1.4.3 Předložení prvopisu směnky

Společně s návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu musí žalobce předložit prvopis směnky, příp. další listiny, které prokazují žalobcovo právo na směnečnou pohledávku, u nichž soud nenabyde pochybnosti o jejich pravosti, a s tím související požadavek, aby žalobcův nárok nesporně vyplýval z jeho tvrzení uvedených v návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu a ze směnky samotné.²³ Požadavek předložení originálu směnky je opodstatněn možností soudu posoudit listinu představující směnku a možnost vyloučit pochybnosti o její pravosti. Sama skutečnost, že směnka je soudem převzata do úschovy po dobu řízení, nevylučuje možnost dalšího převodu směnky, a to nejen před vydáním směnečného platebního rozkazu, ale i po jeho vydání. V případě převodu směnky na jiného nabyvatele bude následovat postup podle § 107a OSŘ.²⁴ Originál směnky může být nahrazen jejím stejnopisem, nebo usnesením o jejím umoření. Pokud soud pojme pochybnost o pravosti směnky²⁵, příp. další listiny, nebo o nespornosti tvrzení žalobce uvedeného v návrhu, nedojde ke splnění zákonných předpokladů a nemůže směnečný platební rozkaz vydat a bude pokračovat v rámci řízení nalézacího. Do jisté míry problematickou je situace, kdy soud, ač nebyla splněna podmínka předložení originálu směnky (nebo jakákoli jiná podmínka směnečného řízení²⁶), vydá směnečný platební rozkaz. Takto vydaný směnečný rozkaz může být zrušen jen v rámci včasné žalovaným uplatněných námitek.²⁷ Zákon neumožňuje žádný jiný prostředek nápravy v případě tohoto pochybení soudu. Dle Chalupy nelze vzhledem k procesnímu postavení stran

²³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. 5 Cmo 169/2013 k tomu blíže uvádí, že „z nesporné a abstraktní povahy směnečných závazků vyplývá, že žalobce je povinen v žalobě, kterou uplatňuje právo na zaplacení směnečného závazku, vylíčit všechny skutečnosti, které jsou významné z hlediska směnečněprávního. Tyto okolnosti, navrhuje-li vydání směnečného platebního rozkazu, je také povinen osvědčit originálem směnečné listiny, a je-li to nutné, rovněž dalšími listinami. Není povinen tvrdit nic o důvodech vzniku směnky, okolnostech, za kterých byla podepsána, a ani zda šlo o směnku od počátku úplnou anebo zda směnka byla původně vydána jako blankosměnka.“

²⁴ TREBATICKÝ, Peter. In JIRSA, Jaromír, DOLEŽAL, Marek, VANČUROVÁ, Kateřina a kol. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář. Kniha II., § 79-200aa o.s.ř.* Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 564 (§ 175 o.s.ř.).

²⁵ V procesu posouzení pravosti směnky soudem „je zahrnut i předběžný závěr soudu, zda předložená listina může být vůbec smenkou. Proto nabyde-li soud pochybností o tom, že jde o směnku, i když nepochybuje o pravosti listiny, směnečný platební rozkaz nevydává.“ – rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1996, sp. zn. 5 Cmo 466/1995, k tomu stejně rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 5 Cmo 267/2008.

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4235/2009 - „Rozhodne-li soud ve věci směnečným platebním rozkazem, aniž by byly splněny formální předpoklady pro jeho vydání, jde sice z pohledu ustanovení § 175 o. s. ř. o postup nesprávný, nicméně takto vydaný směnečný platební rozkaz lze odklidit jen k (včasným) námitkám žalovaného, ve kterých je výhrada nesplnění formálních předpokladů pro vydání směnečného platebního rozkazu obsažena.“

²⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 11. 1997, sp. zn. 5 Cmo 22/1997, nebo usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 10. 1997, sp. zn. 9 Cmo 426/1997, jež uvádí, že „po uplynutí lhůty pro podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu nemůže soud prvního stupně k návrhu účastníka, popřípadě i bez návrhu, zjistit-li nedostatek některé z podmínek řízení, zrušit směnečný platební rozkaz, který již nabyl účinků pravomocného rozsudku.“

v rámci směnečného řízení, s ohledem na zachování rovnosti stran, žalobce vyzývat k předložení směnky. Žalobce musí prvopis směnky předložit sám z vlastní iniciativy, a pokud ji nepředloží do doby posuzování předpokladů pro rozhodnutí věci ve směnečném řízení, opět není splněn zákonný předpoklad a soud směnečný platební rozkaz nesmí vydat.²⁸ Shodně také Hrnčířík, jenž uvádí, „*nepředloží-li návrhovateli uvedené listiny již při podání návrhu, riskuje, že ztratí procesní výhody plynoucí z rozkazního řízení, neboť soud může přistoupit k nařízení jednání (prakticky však zásadně až po zaplacení soudního poplatku)*.“²⁹ Domnívám se, že možnost výzvy soudu k předložení originálu směnky nelze takto kategoricky vyloučit, a to pouze s odkazem na procesní zvýhodnění žalobce. Není pochyb o povaze podmínek pro vydání směnečného platebního rozkazu, když i judikatura je definuje tak, že „*podmínky uvedené v § 175 odst. 1 o. s. ř., tj. předložení prvopisu směnky nebo šeku a případně dalších listin a návrh na vydání směnečného nebo šekového platebního rozkazu, nejsou náležitostmi návrhu, ale předpokladem pro rozhodnutí ve věci formou směnečného nebo šekového platebního rozkazu*.“³⁰ A dále uvádí k postupu v případě nesplnění některé z těchto podmínek, „*jsou-li nároky ze směnky nebo šeku uplatněny řádným návrhem podle ustanovení § 79 o. s. ř., ale nejsou splněny podmínky pro rozhodnutí v rozkazním řízení, postupuje soud podle poslední věty ustanovení § 175 odst. 1 o. s. ř. a nařídí jednání. Pro nepředložení platné a pravé směnky nebo šeku, případně dalších listin, k návrhu na zahájení řízení nelze řízení zastavit, a to ani podle ustanovení § 43 odst. 2 o. s. ř. (dle současné úpravy dochází v § 43 odst. 2 OSŘ k odmítnutí návrhu), ani podle ustanovení § 104 o. s. ř.*“³¹ Vrchní soud se však v daném rozsudku nevyjadřuje k možnosti učinit výzvu k předložení originálu směnky, pokud žalobcem nebyla předložena společně s návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu, a odkazuje bez dalšího zdůvodnění na nařízení jednání dle § 175 odst. 1 OSŘ.

Na tomto místě považuji za nutné opět zdůraznit povahu směnky, která je dokonalým cenným papírem, tzv. skriptem, což znamená, „*že práva a povinnosti ze směnečných vztahů jsou definována právě jen a jen směnečnou listinou, zápisy (doložkami, poznámkami) na ní uvedenými, a také že mohou existovat jen spolu s touto listinou. Tato práva a povinnosti tedy*

²⁸ CHALUPA, Radim. *Směnka v soudním řízení*. Praha: Leges, 2017. s. 37, 38.

²⁹ HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 739 (§ 175 o.s.ř.). Shodně také LAVICKÝ, Petr. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: Komentář. I. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 827 (§ 175 o.s.ř.).

³⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 4. 1994, sp. zn. 5 Cmo 74/1994.

³¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 4. 1994, sp. zn. 5 Cmo 74/1994. K nemožnosti odmítnutí návrhu dle § 43 odst. 2 OSŘ pro nesplnění povinnosti přiložit k návrhu písemné důkazy dle § 79 odst. 2 OSŘ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4213/2010.

*neobstojí, nejsou-li zachycena na určitém hmotném podkladu, nejčastěji na listu papíru (...).*³² Pokud tedy směnka, resp. hmotný podklad, většinou papír, představuje samotný směnečný závazek, předložením jeho originálu soudu vlastník směnky ztrácí z dispozice jediné potvrzení o své pohledávce. S ohledem na vytíženost krajských soudů žalobce nemá jistotu, kdy jeho návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu bude rozhodnuto, a na jak dlouho dobu tedy ztratí faktickou možnost dispozice s ní. V návaznosti na to, se domnívám, že je třeba rozlišovat dvě situace, a to situaci, kdy žalobce svůj návrh podrobí režimu § 175 OSŘ a bude žádat vydání směnečného platebního rozkazu, a situaci, kdy návrh režimu § 175 OSŘ nepodrobí. V případě, že žalobce učiněný návrh podrobí režimu § 175 OSŘ a splní všechny zákonem požadované předpoklady, kromě samotného předložení originálu směnky (a tím spíše za situace, kdy v návrhu dokonce uvádí jako důkaz prvopis směnky), nevidím důvod, proč by soud nemohl žalobce vyzvat k doložení originálu směnky. Taková výzva nemůže být chápána jako výzva, která by naváděla žalobce ke splnění předpokladů pro vydání směnečného platebního rozkazu a tím ho zvýhodňovala na úkor žalovaného. V daném případě je zcela evidentní, že žalobce má v úmyslu předložit originál směnky, jen tak však nechce učinit hned při podání návrhu. Jiná situace nastává v případě, kdy z obsahu návrhu nevyplývá úmysl žalobce podrobit ho § 175 OSŘ. Pokud by soud v takovém případě činil výzvu směrem k žalobci a žádal předložení prvopisu směnky, příp. splnění dalších předpokladů, dalo by se dovodit, že soud skutečně neoprávněně zvýhodňuje žalobce a taková výzva by dle mého názoru byla procesním pochybením soudu. Takové procesní pochybení by však bylo možné odstranit pouze v rámci námitkového řízení na základě žalovaným řádně uplatněné námitky, jak již bylo uvedeno výše ohledně ostatních předpokladů směnečného řízení. S ohledem na výše uvedené se domnívám, že bezpodmínečné vyloučení výzvy soudu k doložení směnky není na místě a je třeba rozlišovat, zda návrh je veden úmyslem originál směnky předložit, či nikoli. Na to usuzuji i vzhledem k postavení žalobce, který ač je ve směnečném řízení především díky skutkové koncentraci pro žalovaného nastupující s uplynutím lhůty pro podání námitek, zvýhodněn, naopak v úpravě hmotného práva je zatížen nemalým rizikem případné neplatnosti směnky pro nesplnění některé z náležitostí s ohledem na zásadu materiální směnečné přísnosti.

Výsledkem první fáze je buď vydání směnečného platebního rozkazu, který je považován za zvláštní formu rozhodnutí v občanském soudním řízení, nebo nařízení jednání a pokračování v řízení v rámci prostého nalézacího řízení, soud rozhodnutí o nevydání směnečného platebního

³² KOVARÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 2.

rozkazu nevydává.³³ Pro úplnost je nutné uvést, že vydaný směnečný platební rozkaz musí být doručen do vlastních rukou žalovaného, přičemž náhradní doručení je vyloučeno.³⁴ Směnečný platební rozkaz je pak jediným exekucním titulem, pokud jde o rozhodnutí o samotném směnečném nároku, rozsudek o ponechání směnečného rozkazu v platnosti či o jeho zrušení představuje exekucní titul jen ve vztahu k výroku o náhradě nákladů řízení.³⁵ Druhá (fakultativní) fáze představuje procesní obranu žalovaného proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu v rámci tzv. námitkového řízení.

V rámci směnečného řízení je vzhledem k jeho povaze vytvářen určitý nepoměr v postavení procesních stran, kdy se žalobce nachází v postavení relativně výhodnějším, a to především vzhledem k samotné povaze procesní obrany žalovaného uplatněné prostřednictvím námitek, navození zvláštní skutkové koncentrace pro žalovaného uplatněním námitek a důkaznímu břemeni v rámci námitkového řízení. Mezi další problematické aspekty patří rozhodování soudu v námitkovém řízení na základě stavu, který zde byl v době vydání směnečného platebního rozkazu, jak již bylo krátce nastíněno výše, nemožnost jeho zrušení v případě dodatečného zjištění nedostatku předpokladů pro jeho vydání, nemožnost rozhodnout ve směnečném řízení rozsudkem pro uznání či pro zmeškání a nemožnost uplatnění započtení jako procesní obrany proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu.³⁶ Některé z těchto problematických aspektů budou předmětem dalších kapitol.

³³ TREBATICKÝ, Peter. In JIRSA, Jaromír, DOLEŽAL, Marek, VANČUROVÁ, Kateřina a kol. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář. Kniha II., § 79-200aa o.s.ř.* Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 558 (§ 175 o.s.ř.).

³⁴ Náhradní doručení směnečného platebního rozkazu bylo vyloučeno až s účinností od 1.1. 2014. Tuto změnu lze vnímat jako pozitivní krok k vyvážení procesního postavení stran v rámci směnečného rozkazního řízení.

³⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 9. 2016, sp. zn. 5 Cmo 322/2016. Shodně také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1806/2000.

³⁶ CHALUPA, Radim. *Směnka v soudním řízení.* Praha: Leges, 2017. s. 238.

2 Uplatnění procesní obrany žalovaného prostřednictvím tzv. námitek

2.1 Povaha námitkového řízení

Žalovaný může proti výrokům ohledně věci samé v rámci směnečného platebního rozkazu, jako jedinou zákonem aprobovanou procesní obranu, uplatnit námitky, a to ve lhůtě patnácti dnů od jeho doručení. To neplatí, pokud se žalovaný odvolává jen do výroku o nákladech řízení, v takovém případě je opravným prostředkem odvolání.³⁷ „Námitky je nutno podat u soudu, který napadáný směnečný platební rozkaz vydal.“³⁸

Podáním námitek dochází k odkladu právní moci a vykonatelnosti směnečného rozkazu, avšak jen v takovém rozsahu, v jakém žalovaný námitky uplatní, části nenapadené námitkami právní moci a vykonatelnosti nabývají.³⁹ Tedy na rozdíl od klasického rozkazního řízení, nedochází ke zrušení platebního rozkazu a pokračování prostým nalézacím řízením, ale pouze se směnečné řízení posouvá do druhé, fakultativní fáze, a to námitkového řízení. Soud k projednání námitek nařídí jednání, avšak nařízené jednání se nezabývá celým předmětem řízení, ale pouze v námitkách uplatněnou obranou.⁴⁰ Nelze to však chápat striktně formálně, neboť ve většině případů bude nutné projednat v rámci nařízeného jednání minimálně částečně samotný předmět řízení, protože od něj se procesní obrana žalovaného odvíjí, resp. na něj reaguje.⁴¹

Za značně zavádějící považuji ve vztahu k povaze námitkového řízení tvrzení uvedené v odborné literatuře, kde Šebek uvádí, že „námitky žalovaného plní ve vztahu k námitkovému řízení obdobnou funkci jako žaloba ve vztahu ke spornému řízení.“⁴² S tímto tvrzením lze

³⁷ § 175 odst. 1 a 6 OSŘ

³⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 10. 2005, sp. zn. 5 Cmo 359/2005, jenž dále doplňuje, že pokud jsou námitky „podány u jiného soudu nebo jinému soudu zaslány, je třídenní lhůta (dle stávající úpravy patnáctidenní lhůta) k podání námitek zachována jen tehdy, pokud v této lhůtě soud, který rozkaz vydal, námitky od soudu, kterému byly nesprávně zaslány nebo u něho nesprávně podány, obdrží.“

³⁹ TREBATICKÝ, Peter. In JIRSA, Jaromír, DOLEŽAL, Marek, VANČUROVÁ, Kateřina a kol. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář. Kniha II., § 79-200aa o.s.ř.* Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 559 (§ 175 o.s.ř.).

⁴⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 5. 1994, sp. zn. 5 Cmo 162/1994. – „Jsou-li proti směnečnému platebnímu rozkazu podány námitky, je předmětem dalšího řízení u soudu jen posouzení, zda ponechat v platnosti napadený směnečný platební rozkaz. Nerozhoduje se již přímo o uplatněném nároku a nelze přihlížet k okolnostem v námitkách neuvedených.“

⁴¹ HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2017, s. 737 (§ 175 o.s.ř.). – „Listinný (rozkazní) i eventuální následný (námitkový) proces tvoří jeden celek. Uvedená jednotka pramení z toho, že se v zásadě nemění předmět směnečného (šekového) řízení.“

⁴² ŠEBEK, Roman. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1175 (§ 175 o.s.ř.).

souhlasit jen do jisté míry, a to v tom ohledu, že předmětem námitkového řízení je převážně projednání jen žalovaným vznesených námitek, tedy stejně jako v případě žaloby ve sporném řízení, kde je předmětem projednání obsahu žaloby. Avšak daný výrok nelze chápat tak, že by se uplatněním námitek začínalo nové řízení, či že by se nějakým způsobem měnilo postavení žalobce a žalovaného v řízení. Proto nelze ani souhlasit s Lavrushinem, který uvádí v návaznosti na Šebkovo pojetí námitkového řízení, „že postavení žalobce má v námitkovém řízení povinný ze směnečného platebního rozkazu, a naopak postavení žalovaného má oprávněný ze směnečného platebního rozkazu. Lze říci, že role stran se oproti směnečnému řízení obrátily.“⁴³ Existence námitkového řízení je zcela závislá na vydání směnečného platebního rozkazu, a představuje pouze projednání žalovaným uplatněných námitek, plní tedy pouze funkci procesní obrany žalovaného, kdežto žaloba, jak je zřejmé, plní funkci zcela odlišnou.

Taktéž nelze souhlasit s tím, že jediným, kdo může disponovat námitkovým řízením je žalovaný, který ač může zpětvzetím námitek námitkové řízení skončit⁴⁴, pánem sporu je stále žalobce, který může vzít zpět samu žalobu, resp. návrh na vydání směnečného platebního rozkazu a za splnění podmínek § 96 OSŘ⁴⁵ zapříčinit zrušení samotného směnečného rozkazu.⁴⁶ Taktéž pouze žalobci je umožněna změna návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu i v rámci námitkového řízení, ač zde je limitován v rozsahu změny žaloby, neboť pokud by šlo o změnu žaloby „spočívající např. v odůvodnění nároku jinými okolnostmi než směnkou (§ 95), z povahy věci vyplývá, že ta v průběhu námitkového řízení přípustná není.“⁴⁷ Pro doplnění uvádím, že „změní-li žalobce v průběhu řízení významným způsobem oproti žalobě popis listiny, ze které vyvozuje svůj nárok na zaplacení směnky, nejde o opravu žaloby, nýbrž jedná se o změnu žaloby.“⁴⁸ V důsledku čehož se žalobce, pokud změněná žaloba nebude splňovat předpoklady pro vydání směnečného platebního rozkazu, připravuje o možnost pokračovat v rámci směnečného řízení. Žalovaný je v možnosti změny, resp. doplnění námitek striktně omezen skutkovou koncentrací nastupující s uplynutím lhůty k podání námitek, přestože

⁴³ LAVRUSHIN V. Konstantin. *Rozsudek pro zmeškání v námitkovém (směnečném) řízení* [online]. Epravo.cz, 21. února 2013 [cit. 10. února 2018]. dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/rozsudek-pro-zmeskani-v-namitkovem-smenecnem-rizeni-88902.html>>.

⁴⁴ § 175 odst. 5 OSŘ

⁴⁵ Pokud je žaloba vzata zpět až v rámci námitkového řízení, bude soud zkoumat i vyjádření žalovaného ke zpětvzetí žaloby.

⁴⁶ TREBATICKÝ, Peter. In JIRSA, Jaromír, DOLEŽAL, Marek, VANČUROVÁ, Kateřina a kol. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář. Kniha II., § 79-200aa o.s.ř.* Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 563 (§ 175 o.s.ř.).

⁴⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 11. 1999, sp. zn. 9 Cmo 762/1999.

⁴⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 2. 2010, sp. zn. 5 Cmo 30/2010.

judikatura k možnosti změny a doplnění námitek v posledních letech zastává benevolentnější přístup. Domnívám se, že není možné směřovat a natož srovnávat funkci námitek a funkci žaloby a v souvislosti s tím obracet postavení stran v námitkovém řízení.

Pokud jde o možnost sjednání smíru dle § 99 OSŘ, není zde žádná zákonná překážka, která by možnost vyřešení směnečného nároku smírem v průběhu námitkového řízení bránila.⁴⁹

2.2 Lhůta k podání námitek

Lhůta k podání námitek, jak již bylo naznačeno výše, činí patnáct dní od doručení směnečného platebního rozkazu žalovanému. Pro určení začátku této zákonné lhůty je rozhodující samotné vydání směnečného platebního rozkazu soudem, tedy námitky mohou být podány již „v období ode dne vydání směnečného platebního rozkazu do uplynutí třetího dne od jeho řádného doručení, i když se o obsahu směnečného platebního rozkazu žalovaný dozvěděl jiným způsobem.“⁵⁰ V takto vymezené lhůtě musí být námitky i řádně žalovaným odůvodněny, nestačí tedy podat tzv. blanketní námitky. To však žalovanému nebrání podat námitky neodůvodněné a až v průběhu námitkové lhůty je odůvodnit. Námitky však musí být podány, odůvodněny, příp. upřesněny či doplněny jen v rámci námitkové lhůty, k pozdějším úpravám lze přihlížet, jen pokud jimi „není měněna jejich věcná podstata a prolamována koncentrace námitkového řízení“⁵¹, k tomu blíže v další kapitole.

Délka námitkové lhůty byla řadu let předmětem odborných diskuzí a rozhodovací praxe soudů, a to vzhledem k její dřívější úpravě, dle níž činila lhůta pouhé tři dny od doručení směnečného platebního rozkazu žalovanému. Nutno dodat, že se jednalo o dny kalendářní, nikoli pracovní, a proto tato lhůta byla především ve spotřebitelských sporech pro žalovaného spotřebitele, zcela nekompromisní. Tento přežitek zde byl zakořeněn z dob konce 19. století, kdy směnka byla institutem využívaným převážně v podnikatelských vztazích.⁵² V této souvislosti si dovoluji uvést krátké srovnání s rakouským občanským soudním řádem (zákon č. 113/1895 BGBl., Zivilprozessordnung, dále také jen „ZPO“), z něhož česká právní úprava směnečného řízení vychází, ve kterém došlo v souvislosti s přijetím zákona o ochraně

⁴⁹ TREBATICKÝ, Peter. In JIRSA, Jaromír, DOLEŽAL, Marek, VANČUROVÁ, Kateřina a kol. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář. Kniha II., § 79-200aa o.s.ř.* Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 564 (§ 175 o.s.ř.).

⁵⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 1998, sp. zn. 9 Cmo 375/1998.

⁵¹ TREBATICKÝ, Peter. In JIRSA, Jaromír, DOLEŽAL, Marek, VANČUROVÁ, Kateřina a kol. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář. Kniha II., § 79-200aa o.s.ř.* Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 559 (§ 175 o.s.ř.).

⁵² HRUDA, Ondřej. Třídenní lhůta k podání směnečných námitek – neobvykle tvrdý přežitek. *Obchodněprávní revue*, 2011, roč. 3, č. 8, s. 234.

spotřebitelů (Konsumentenschutzgesetz) v roce 1979 k prodloužení námitkové lhůty na čtrnáct dní.⁵³ Nelze tedy přehlédnout, že český zákonodárce nedokázal přiměřeně zareagovat na vstup spotřebitelů do směnečných vztahů a adekvátně tomuto společenskému vývoji přizpůsobit právní úpravu.

Ke změně třídní námitkové lhůty došlo až reakcí zákonodárce na plénární nález Ústavního soudu, jímž zrušil uplynutím dne 30. 4. 2013 třídní lhůtu v § 175 odst. 1 OSŘ.⁵⁴ Ústavní soud shledává třídní lhůtu nepřiměřenou, což odůvodňuje hlavně skutečností, že „posuzovaná lhůta vlivem vývoje společenských poměrů nepřipustně (v rozporu právě s čl. 4 odst. 4 Listiny) omezuje zmíněnou možnost směnečných dlužníků bránit svá práva před soudem, a tím ve směnečných vztazích vytváří ničím neodůvodněnou nerovnost mezi směnečnými dlužníky a směnečnými věřiteli ve smyslu čl. 37 odst. 3 Listiny.“⁵⁵ Lhůta pak byla v mezidobí prodloužena na osm dní, a s účinností od 1. 5. 2013 na stávajících patnáct dní. Prodloužení námitkové lhůty shledávám velice vhodným a žádaným krokem zákonodárce, jak v úpravě směnečného řízení, tak do důsledku i v úpravě ochrany spotřebitele, na níž zákonodárce v rámci úpravy řešení směnečných sporů bohužel opomenul.

2.3 Námitka započtení

Námitka započtení představuje hmotněprávní způsob zániku dvou a více vzájemných pohledávek za současného uspokojení všech věřitelů, aniž by došlo k jejich zániku splněním. Námitku započtení (někdy také označovanou jako kompenzační námitka) je dle § 98 OSŘ možno uplatnit i v rámci soudního řízení, jako obrana žalovaného, to však pouze v případě, že je žalovaným uplatňována částka nižší nebo rovna částce požadované žalobcem. Pokud by šlo o částku převyšující částku požadovanou žalobcem, jednalo by se co do výše žalobcova nároku o kompenzační námitku, nad tuto výši by šlo o vzájemný návrh dle § 97 OSŘ.⁵⁶ Uplatnění námitky započtení v rámci klasického nalézacího řízení nečiní větší problém. To samé se však nedá říci o jejím uplatnění v rámci směnečného, resp. námitkového řízení. Nejvyšší soud stran toho před deseti lety judikoval, že „k námitce započtení uplatněné po vydání směnečného platebního rozkazu soud při rozhodování o tom, zda směnečný platební rozkaz ponechá

⁵³ HRUDA, Ondřej. Třídní lhůta k podání směnečných námitek – neobvykle tvrdý přežitek. *Obchodněprávní revue*, 2011, roč. 3, č. 8, s. 234.

⁵⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12, bod 53.

⁵⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12, bod 45.

⁵⁶ ŠILHÁN, Josef. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1116, 1117, 1123 (§ 1982 o.z.).

v platnosti, nepřihlíží.“⁵⁷ Své odůvodnění založil na vymezení rozhodného okamžiku pro posuzování důvodnosti námitek žalovaného ve prospěch okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu s ohledem na jeho specifickou povahu, jako řízení, jež má sloužit pouze k posouzení, zda byl směnečný platební rozkaz vydán právem či nikoli v rámci žalovaným uplatněných námitek.⁵⁸

K otázce rozhodného stavu pro posouzení důvodnosti vydaného směnečného platebního rozkazu se vyjádřil i Vrchní soud v Olomouci, přičemž shledává, že „*předmětem námitkového řízení je již jen posouzení, zda směnečný platební rozkaz byl či nebyl vydán právem, a proto se v tomto řízení přihlíží pouze ke skutečnostem nastalým do vydání směnečného platebního rozkazu, a z tohoto pohledu se též posuzuje důvodnost uplatněných námitek.*“⁵⁹ S daným názorem se však neztotožňuje část odborné veřejnosti, která přichází s řadou oponentních argumentů. Např. Kolář posuzuje rozhodný okamžik s ohledem na výklad § 175 OSŘ v kontextu občanského soudního řádu a uvádí, že ze samotného § 175 OSŘ evidentně vyplývá „*rozhodný okamžik pro posouzení stavu z hlediska rozhodování o námitkách, jímž nemůže být jiný okamžik, než konec lhůty k podání námitek.*“⁶⁰ Mimo jiné také polemizuje o povaze rozsudku vydaného v námitkovém řízení a v závislosti na jeho posouzení jako meritorního rozhodnutí, v případě, že jsou proti směnečnému platebnímu rozkazu podány námitky, o aplikaci § 154 OSŘ, dle něž by se měla důvodnost námitek posuzovat podle skutkového stavu k okamžiku vydání rozsudku posuzujícího ponechání směnečného platebního rozkazu v platnosti či nikoli. Jsem toho názoru, že v daném případě nelze aplikovat úpravu § 154 OSŘ a vázat tedy rozhodný stav až na okamžik vydání rozsudku o námitkách. Námitkové řízení, jak již bylo uvedeno, slouží sice jako obrana žalovaného proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu, ale jeho účelem je pouze posouzení, zda byl vydán oprávněně či nikoli.

Naproti tomu Chalupa se s rozsudkem Nejvyššího soudu v otázce posouzení rozhodného stavu ztotožňuje, ale s ohledem na rozlišení skutkových okolností a samotného procesního úkonu započtení považuje uplatnění námitky započtení v námitkovém řízení za možné. Uvádí,

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2007, sp. zn. 29 Odo 63/2006.

⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2007, sp. zn. 29 Odo 63/2006 – „*Z výše popsané povahy a účelu řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu pak vyplývá, že správnost takového platebního rozkazu je nutné posuzovat podle stavu, který zde byl v okamžiku jeho vydání. Skutečnosti, k nimž došlo až po této době, proto důvodem k jeho zrušení být nemohou.*“

⁵⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. června 2004, sp. zn. 7 Cmo 159/2002.

⁶⁰ KOLÁŘ, Pavel. K významu okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu pro řízení o námitkách. *Právní rozhledy*, 2005, r. 13, č. 7. s. 253. Stejný názor ohledně možnosti posouzení rozhodného stavu dle § 154 OSŘ zastává Trebatický. – TREBATICKÝ, Peter. In JIRSA, Jaromír, DOLEŽAL, Marek, VANČUROVÁ, Kateřina a kol. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář. Kniha II., § 79-200aa o.s.ř.* Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 559 (§ 175 o.s.ř.).

že procesní úkon započtení dle § 98 OSŘ je nutné odlišovat od provedení započtení hmotněprávní cestou. Z daného dovozuje, že započtení jako procesní úkon je možné učinit i po vydání směnečného platebního rozkazu, pokud se pohledávky, jež jsou předmětem započtení, staly ke kompenzaci způsobilými před jeho vydáním.⁶¹ Musím souhlasit s Chalupou v otázce rozhodného stavu, který se dle současné právní úpravy směnečného řízení nedá stanovit jinak než ho fixovat k okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu. Nemohu se však ztotožnit s tvrzením ohledně rozlišení procesního úkonu započtení a započtení hmotněprávního. Jak jsem již uvedla výše, započtení, v současné době upravené v § 1982 an. občanského zákoníku (dále také jen „OZ“), je možné provést i v rámci soudního řízení, k čemuž slouží § 98 OSŘ upravující námitku započtení. Procesní námitka započtení je však pouhým vyjádřením jednostranného hmotněprávního jednání směřujícího k započtení v průběhu soudního řízení. Jak vyplývá z § 1982 OZ k provedení započtení je nutné jednostranné právní jednání učiněné po tom, co se pohledávky obou stran staly kompenzabilními, resp. způsobilými započtení. Právní účinky započtení působí ex tunc, vztahují se tedy k okamžiku vzniku kompenzability pohledávek, bez kompenzačního projevu však k započtení dojít nemůže.⁶² Námitku započtení uplatněnou v rámci námitkového řízení tedy nebude možné akceptovat za situace, kdy se pohledávky stanou způsobilé započtení před vydáním směnečného platebního rozkazu, kompenzační projev však bude učiněn až po jeho vydání v rámci námitek, a to vzhledem k okamžiku učinění samotného právního jednání k započtení směřujícímu, ač právní účinky započtení nastávají zpětně k okamžiku před vydáním směnečného platebního rozkazu.

Procesní obranu žalovaného formou započtení bude možné v rámci námitkového řízení akceptovat pouze pokud došlo ke kompenzačnímu projevu již před vydáním směnečného platebního rozkazu. V takovém případě však půjde o pouhé doložení učinění započtení, nikoli o samotný kompenzační projev. Započtení učiněné až po vydání směnečného platebního rozkazu bude možné namítat až v rámci vykonávacího řízení jako důvod jeho zastavení dle § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ, neboť výkon rozhodnutí je nepřípustný, protože je zde „jiný důvod, pro který nelze rozhodnutí vykonat“.⁶³ Stejný závěr je nutné učinit ve vztahu k vzájemnému návrhu dle § 97 OSŘ.⁶⁴

⁶¹ CHALUPA, Radim. *Směnka v soudním řízení*. Praha: Leges, 2017. s. 130, 131.

⁶² Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. 6. 2004, sp. zn. 7 Cmo 159/2002.

⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2007, sp. zn. 29 Odo 63/2006. Shodně také rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. 6. 2004, sp. zn. 7 Cmo 394/2002. – „Námítka týkající se skutečností nastalých až po vydání směnečného platebního rozkazu, nelze jako účinnou procesní obranu uplatnit v řízení o námitkách, ale až v eventuálním řízení o výkon rozhodnutí.“

⁶⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. 6. 2004, sp. zn. 7 Cmo 159/2002.

Pro úplnost považuji za vhodné uvést poznámku k určení okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu, k němuž Nejvyšší soud uvádí, že „vzhledem k tomu, že směnečný platební rozkaz vydává soud bez nařízení jednání (§ 175 odst. 1 o. s. ř.), takové rozhodnutí se nevyhlašuje a jeho vydání provede soud jen záznamem ve spise. (...) Nepředchází-li takový záznam písemnému vyhotovení směnečného platebního rozkazu, považuje se směnečný platební rozkaz za vydaný na základě podepsaného originálu rozhodnutí.“⁶⁵

Přestože vnímám důsledky, jež má určení rozhodného okamžiku pro posouzení námitek ve prospěch okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu, a současně nejsem zastáncem odsunu řešení započtení až do fáze výkonu rozhodnutí, domnívám se, že vzhledem ke stávající právní úpravě směnečného řízení a započtení, nelze námitku započtení v rámci námitkového řízení připustit.

2.4 Možnost vydání rozsudku pro zmeškání

V případě postupu v rámci klasického nalézacího řízení není otázka možnosti vydání rozsudku pro zmeškání sporná, a jeho vydání za splnění předpokladů dle § 153b OSŘ nic nebrání. Spornou je však otázka vydání rozsudku pro zmeškání v rámci směnečného řízení. Pokud jde o první fázi, tedy řízení o vydání směnečného platebního rozkazu, není pro rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání zákonem poskytnut prostor, neboť pokud jsou splněny předpoklady pro jeho vydání, soud rozhodne ve formě směnečného platebního rozkazu. V rámci odborné veřejnosti je však předmětem diskuzí možnost rozhodnout ve formě rozsudku pro zmeškání v námitkovém řízení především s ohledem na absenci rozhodnutí Nejvyššího soudu, příp. Ústavního soudu.

K dané problematice se vyjádřil ve svém usnesení Vrchní soud v Praze, jenž zastává názor, že „o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu nelze rozhodnout rozsudkem pro zmeškání.“⁶⁶ Vrchní soud svůj názor odůvodňuje především skutečností, že v případě rozhodnutí o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu nejde o rozhodnutí v meritu věci, jedná se však o posouzení žalovaným vznesených námitek, nikoli předmětu žaloby, a tedy není naplněna podmínka pro vydání rozsudku pro zmeškání, neboť se nejedná o rozhodování o žalobou uplatněném nároku. S argumentací Vrchního soudu se zcela ztotožňuji, avšak považuji za vhodné jeho argumentaci v neprospěch možnosti rozhodnout o námitkách rozsudkem pro zmeškání rozvést a doplnit.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1457/2012.

⁶⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 9. 2016, sp. zn. 5 Cmo 322/2016.

Rozsudkem pro zmeškání lze rozhodnout pouze o nároku, který byl předmětem žaloby.⁶⁷ Předmětem námitkového řízení jsou však pouze žalovaným uplatněné námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu, a samotný předmět řízení pouze v tom rozsahu, jenž je nutný pro projednání uplatněných námitek. Nelze tedy s odkazem na již výše uvedené Šebkovo tvrzení souhlasit s tím, že námitky mají k námitkovému řízení stejnou funkci jako žaloba ke spornému řízení, neboť předmětem námitkového řízení není primárně posouzení samotného meritů věci, avšak jen jeho určité výseče žalovaným v námitkách napadaným, když výsledkem námitkového řízení je čistě rozhodnutí o ponechání směnečného platebního rozkazu v platnosti či jeho zrušení.⁶⁸ Nedomnívám se, že by bylo možné vydat kontumační rozsudek ani v případě kdy žalovaný zakládá obranu na jiné právní argumentaci než žalobce, nebo na doplňujících skutkových tvrzeních, jak uvádí Chalupa⁶⁹.

S ohledem na skutečnost, že žalovaný v rámci uplatněných námitek předkládá skutková tvrzení odlišná od skutkových tvrzení žalobce prezentovaných v návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu, resp. zpravidla žalobcova skutková tvrzení popírá, nebude možné pokládat žalobcova skutková tvrzení za nesporná. Jak uvádí judikatura ÚS, „*k vydání rozsudku pro zmeškání by soud měl přistupovat uvážlivě a volit tento institut zejména v případech, v nichž nezájem na straně žalovaného je zřejmý, kdy je žalovaný skutečně nečinný (což vyplývá např. z obsahu a frekvence již dříve učiněných procesních úkonů) a odmítá se aktivně podílet na soudním procesu či úmyslně soudní řízení protahuje.*“⁷⁰ Skutková domněnka nespornosti žalobcových tvrzení může být aktivní procesní účastí žalovaného na řízení vyloučena, neboť „*vynesení kontumačního rozsudku by za takového stavu bylo v rozporu nejen s účelem tohoto institutu, ale i s účelem civilního procesu.*“⁷¹ V případě uplatnění námitek žalovaným je zcela evidentní, že žalovaný je procesně aktivní, když jejich prostřednictvím uplatňuje obranu proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu. Vzhledem k požadavku přistupovat k vydání rozsudku pro zmeškání obezřetně až zdrženlivě v případě aktivní účasti žalovaného na řízení, je i z daného důvodu vydání rozsudku pro zmeškání v námitkovém řízení vyloučeno.

Nadto, jak uvádí již výše zmíněné usnesení Vrchního soudu, „*by bylo již nepřipustně širokou analogií, kdyby i rozhodnutí o námitkami uplatněných skutcích bylo založeno na*

⁶⁷ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1057 (§ 153b o.s.ř.).

⁶⁸ § 175 odst. 4 OSŘ

⁶⁹ CHALUPA, Radim. *Směnka v soudním řízení*. Praha: Leges, 2017. s. 62.

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2013, sp. zn. I.ÚS 2656/12, bod 16, shodně také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 23 Cdo 5128/2015.

⁷¹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I.ÚS 329/08, bod 17.

*kontumaci, tedy kdyby soud při neúčasti žalobce považoval námitková tvrzení žalované strany za prokázaná bez dalšího, stejně jako by při neúčasti žalovaného považoval jeho námitky automaticky za nedůvodné.*⁷² Důsledkem nedostavení se jedné ze stran k jednání je pouze ochuzení se o poučení o nedostatecích v jejích tvrzeních, předložených důkazech a neúplné apelaci.⁷³

Dalším nesporným argumentem je samotné znění § 175 odst. 4 OSŘ, jenž výslovně požaduje nařízení jednání k projednání námitek, tedy jejich podrobení procesnímu dokazování.⁷⁴ Pokud zákon vyžaduje podrobení námitek procesnímu dokazování, nelze tedy připustit možnost rozhodnout rozsudkem pro zmeškání, když při jeho využití nedochází k meritornímu projednání věci, nýbrž k rozhodnutí bez zjišťování skutkového stavu věci, jakož nepochybného projevu zásady formální pravdy vévodící úpravě kontumačního rozsudku.⁷⁵

Vzhledem k výše doplněným argumentům Vrchního soudu, nelze než souhlasit s nemožností rozhodnout ve směnečném řízení kontumačním rozsudkem.

2.5 Možnost vydání rozsudku pro uznání

V případě vydání rozsudku pro uznání při projednávání směnečného nároku v rámci prostého nalézacího řízení, ať již fikcí nebo na základě uznání nároku ze strany žalovaného, není, stejně jako v případě kontumačního rozsudku, sporu. Bez pochyb zůstává i vyloučení možnosti rozhodnout rozsudkem pro uznání v rámci řízení o vydání směnečného platebního rozkazu. Nejistou však byla řadu let otázka možnosti vydání rozsudku pro uznání v rámci námitkového řízení, k níž se vyjádřil Nejvyšší soud tak, že rozsudek pro uznání není možné v rámci námitkového řízení vydat, což odůvodnil předmětem námitkového řízení tak, že „v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu se již nerozhoduje o povinnosti zaplatit směnku, ale jeho předmětem jsou (jen) včasné a odůvodněné námitky, jimiž se žalovaný brání povinnosti uložené mu směnečným platebním rozkazem. Jinak řečeno, v námitkovém řízení jde jen o posouzení, zda směnečný platební rozkaz byl vydán právem (a bude ponechán zcela nebo zčásti v platnosti) nebo zda námitky žalovaného jsou důvodné (a platební rozkaz bude třeba zcela či zčásti zrušit). I kdyby tedy žalovaný (jako v posuzovaném případě) v průběhu námitkového řízení nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznal, nemůže soud o

⁷² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 9. 2016, sp. zn. 5 Cmo 322/2016.

⁷³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 9. 2016, sp. zn. 5 Cmo 322/2016.

⁷⁴ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 233.

⁷⁵ JURÁŠ, Marek. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 317.

námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu rozhodnout jinak, než (výše popsaným) způsobem určeným v ustanovení § 175 odst. 4 věty druhé o. s. ř.“⁷⁶ Nemožnost vydat rozsudek pro uznání se tedy odvíjí, stejně jako v případě kontumačního rozsudku, od předmětu námitkové řízení. Níže si však dovolím uvést další argumenty svědčící ve prospěch nemožnosti vydání rozsudku pro uznání v námitkovém řízení. Pro toto posouzení, rozliším, vydání rozsudku po uznání nároku žalovaným, nebo s nástupem fikce uznání.

2.5.1 Vydání rozsudku pro uznání na základě uznání nároku žalovaným

Jak vyplývá z § 153a odst. 1 OSŘ soud rozhodne rozsudkem pro uznání, „*uzná-li žalovaný v průběhu soudního řízení nárok nebo základ nároku, který je proti němu žalobou uplatňován*“, nebo k návrhu žalobce „*uzná-li žalovaný nárok proti němu žalobou uplatněný jen zčásti*.“ Možnost uznat nárok, nebo jeho část je dispozičním úkonem žalovaného, a je tedy zcela na jeho vlastním uvážení, zda tak v rámci řízení učiní, či nikoli. Rozsudek pro uznání je však v takovém případě vydán i bez jeho svolení, či proti jeho vůli.⁷⁷

Vzhledem k povaze námitkového řízení, které je zahájeno uplatněním námitek žalovaným, tedy v důsledku nesouhlasu žalovaného s vydaným směnečným platebním rozkazem, by uznání nároku žalovaným vytvářelo zcela nelogickou a nežádoucí situaci. Na jedné straně by byla žalovaným zpochybněna platnost vydaného směnečného platebního rozkazu prostřednictvím námitek, a na straně druhé by žalovaný uznával nárok, který jím byl již zpochybněn. Nemí možné, aby vedle sebe stály dva zcela protichůdné projevy vůle žalovaného. Za této situace, kdy žalovaný projevuje vůli uznat žalobcův nárok, který dříve zpochybnil v rámci námitek, se jeví jako jediné účinné řešení zpětvzetí námitek žalovaným, jež povede k odpadnutí předmětu námitkového řízení, resp. nabytí právní moci směnečného platebního rozkazu.⁷⁸ To samé bude platit v případě vůle žalovaného uznat nárok částečně. Na tomto místě bude nutné uvažovat v intencích pravidla civilního procesu vyjádřeného v § 41 odst. 2 OSŘ, dle níž soud posuzuje každé podání podle obsahu, nikoli podle jeho označení. „*Není relevantní, jak je úkon účastníka označen, ale je třeba zkoumat, čeho se účastník svým úkonem skutečně domáhá.*“⁷⁹ „*Ustanovení § 41 odst. 2 OSŘ soudu ukládá posuzovat procesní úkon účastníka bez zřetele k tomu, jak jej účastník označil nebo zda jej vůbec označil,*

⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3248/2013.

⁷⁷ JURÁŠ, Marek. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 315.

⁷⁸ CHALUPA, Radim. *Směnka v soudním řízení*. Praha: Leges, 2017. s. 61.

⁷⁹ HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 206 (§ 41 o.s.ř.).

neumožňuje mu však, aby „domýšlel“ obsah úkonu nebo z obsahu úkonu činil závěry, které z něj ve skutečnosti nevyplývají.“⁸⁰ Vzhledem k tomu, že uznání nároku po podání námitek, jak již bylo uvedeno výše, je stran povahy námitkového řízení vyloučeno, lze vyvodit, že pokud žalovaný vůči soudu učiní podání, z něhož bude vyplývat, že hodlá žalobcův nárok zcela či částečně uznat, poté co podal námitky, v nichž nárok rozporuje, že soud by měl podání žalovaného, bez ohledu na jeho označení, posoudit jako zpětvzetí námitek a vydat usnesení o zastavení námitkového řízení, v důsledku čehož dojde k nabytí právní moci a vykonatelnosti směnečného platebního rozkazu.

Pokud je tedy vůlí žalovaného uznat žalobcův nárok po uplatnění námitek, může tak provést pouze formou jejich zpětvzetí. Nelze vydat rozsudek pro uznání, pokud byl uznávaný nárok žalovaným dříve v námitkách zpochybněn. Uznání nároku, který nebyl obsahem námitek žalovaného, je zcela irrelevantní, neboť směnečný platební rozkaz se v důsledku jeho nezpochybnění co do této části, stal pravomocným.

2.5.2 Vydání rozsudku pro uznání na základě fikce

Rozsudek pro uznání na základě fikce, je možno vydat jednak jako důsledek nevyjádření se na kvalifikovanou výzvu ve smyslu § 114b OSŘ, jednak jako sankci za nedostavení se k přípravnému jednání ve smyslu § 114c OSŘ. Pro samotné posouzení možnosti vydání rozsudku pro uznání fikcí v námitkovém řízení, je podstatné vůbec posouzení, zda lze ve směnečném řízení uplatnit institut kvalifikované výzvy a přípravného jednání.

Pokud jde o kvalifikovanou výzvu, může jí soud vydat, „vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu.“ Jak však vyplývá ze samotné podstaty institutu kvalifikované výzvy, jímž je zajištění vyjádření a procesní obrany žalovaného k věci, je evidentní, že v námitkovém řízení není vydání kvalifikované výzvy vůbec důvodné. Proto již ani není nutné posuzovat skutečnost, zda je výzva opodstatněna povahou věci či okolnostmi případu.

V případě přípravného jednání je situace trochu odlišná. Účelem přípravného jednání je připravit řízení tak, aby mohlo být soudem rozhodnuto při jediném jednání, „není-li možné o věci samé rozhodnout bez nařízení jednání, nebylo-li nebo nemůže-li být postupem podle § 114a odst. 2 (institut prosté výzvy, výzva k využití mediace, vyžádání zpráv od orgánů veřejné správy a právnických osob, ustanovení znalce, zajištění důkazů, jiná vhodná opatření) jednání připraveno tak, aby bylo možné věc rozhodnout při jediném jednání, a nepostupoval-li podle §

⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2704/2006. Shodně také Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. června 2004, sp. zn. 30 Cdo 721/2003.

114b (institut kvalifikované výzvy).⁸¹ Pokud však odhlédnu od ne zcela povedené úpravy přípravného jednání, v zásadě souhlasím s Kovaříkem, že v jeho využití v námitkovém řízení nutně nic nebrání.⁸² Jistou překážku ve využití přípravného jednání v námitkovém řízení by však mohla tvořit skutečnost, kterou předpokládá § 175 odst. 4 OSŘ, a to projednání námitek v rámci k tomu účelu nařízeného jednání. Nedomnívám se, že by samotné přípravné jednání s ohledem na účel jeho využití bránilo projednání námitek a odporovalo tak § 175 odst. 4 OSŘ. Samotnou ideu institutu přípravného jednání jako nástroje civilního procesu sloužícího k přípravě řízení považuji za vhodnou, zásadní slabinu přípravného jednání však spatřuji v předčasném nástupu skutkové a důkazní koncentrace dle § 114c odst. 5 OSŘ s koncem přípravného jednání. V tomto ohledu může tedy dojít k jistému omezení projednání námitek ve smyslu § 175 odst. 4 OSŘ, neboť tato předčasná koncentrace zajistí skutkový a důkazní „stopstav“ ještě před tím, než začne jednání v meritu věci, resp. samotné dokazování. Tím je tedy stranám odňata možnost navrhopvat důkazy v rámci samotného jednání, v případě žalobce i tvrdit rozhodné skutečnosti. Nicméně i vzhledem k předčasné koncentraci uplatňované v rámci přípravného řízení, se domnívám, že jeho využití není v rámci námitkového řízení zcela vyloučeno.

K opačnému názoru je však nutno dospět ohledně využití rozsudku pro uznání v námitkovém řízení. Sankcí při nedostavení se žalovaného k přípravnému jednání je vydání rozsudku pro uznání.⁸³ V kontextu námitkového řízení zde však vzniká jistý rozpor, neboť pokud soud nařídí přípravné jednání a žalovaný se k němu nedostaví, *soud nemá na výběr, fiktivní rozsudek pro uznání musí vydat, aniž by mu to žalobce navrhl*.⁸⁴ Tím vzniká zajímavá situace, neboť i přestože nařízení přípravného jednání jako takového v námitkovém řízení v podstatě nic nebrání, vydání rozsudku pro uznání představuje nevyhnutelný následek nedostavení se žalovaného. Danou situaci lze pravděpodobně řešit odkazem na výše uvedené usnesení Nejvyššího soudu, jež s ohledem na samotný předmět námitkového řízení vylučuje vydat rozsudek pro uznání, nikoli však nařízení přípravného jednání jako takového.

⁸¹ § 114c odst. 1 OSŘ

⁸² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 482. Naopak výslovně použití přípravného jednání vylučuje Trebatický. – TREBATICKÝ, Peter. In JIRSA, Jaromír, DOLEŽAL, Marek, VANČUROVÁ, Kateřina a kol. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář. Kniha II., § 79-200aa o.s.ř.* Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 559 (§ 175 o.s.ř.).

⁸³ § 114c odst. 6 OSŘ ve spojení s § 153a odst. 3 OSŘ. Sankcí při nedostavení se žalobce k přípravnému jednání je zastavení řízení (§ 114c odst. 7 OSŘ). To platí i při nedostavení se jak žalobce, tak žalovaného.

⁸⁴ HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 489 (§ 153a o.s.ř.).

Pokud bychom o využití přípravného jednání uvažovali v souvislosti s věcným záměrem civilního řádu soudního (dále také jen „věcný záměr ČŘS“)⁸⁵, dalo by se dovodit, že vzhledem k navrhované změně přípravného jednání na přípravný rok, který by byl až na výjimky uplatňován v rámci všech civilních sporných řízení za účelem zjištění sporných otázek mezi stranami, v jehož rámci by bylo možné mimo jiné tvrdit rozhodné skutečnosti a navrhopvat důkazy, je možné přípravný rok v rámci námitkového řízení bez dalšího využít. Dalším argumentem pro možnost jeho využití je i nezakotvení předčasné koncentrace nastupující s koncem přípravného jednání. V neposlední řadě je do budoucna jeho využití podpořeno úpravou směnečného rozkazního řízení ve věcném záměru ČŘS, neboť ač jeho úprava zůstává téměř beze změny, chybí zde vymezení skutkové koncentrace pro žalovaného nastupující s uplynutím lhůty pro podání námitek.⁸⁶

⁸⁵ LAVICKÝ, Petr, WINTEROVÁ, Alena, DVOŘÁK, Bohumil, PULKRÁBEK, Zdeněk, DOBROVOLNÁ, Eva. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. crs.justice.cz, 2017 [cit. 22. února 2018]. Dostupné na <https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf>

⁸⁶ LAVICKÝ, Petr, WINTEROVÁ, Alena, DVOŘÁK, Bohumil, PULKRÁBEK, Zdeněk, DOBROVOLNÁ, Eva. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. crs.justice.cz, 2017 [cit. 22. února 2018]. Dostupné na <https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf>

3 Koncentrace směnečného rozkazního řízení

Vzhledem k tomu, že koncentrace řízení se dá považovat za nejproblematictější místo v úpravě směnečného řízení, neodpustím si k ní uvést samostatnou pasáž.

3.1 Odůvodnění námitek

Úprava směnečného řízení klade na žalovaného značné nároky na odůvodnění námitek. Obrana žalovaného by primárně měla spočívat v popření žalobcova nároku. Důvodnou námitkou je skutečnost mající původ v hmotném právu, z níž vyplývá, že žalobce není vůči žalovanému oprávněn uplatňovat nárok ze směnky. Žalovaný musí v námitkách uvést rozsah, v jakém směnečný platební rozkaz napadá.⁸⁷ Proto nemůže obstát např. námitka, kde žalovaný jen uvádí, že došlo k nesprávnému vyplnění směnečné sumy na blankosměnce, „*neboť z ní ani nevyplyvá, v jakém rozsahu je směnečný platební rozkaz napadán a zda tedy předmětem námitkového řízení je celý směnečný peníz či nějaká jiná částka.*“⁸⁸

Aby bylo možné považovat námitku za projednatelnou, resp. dostatečně identifikovatelnou, musí splňovat především požadavek konkrétnosti a určitosti, spočívající ve:

- vymezení skutkového základu obrany,
- označení určité podmínky nezbytné pro platnost směnky, jež nebyla dle žalovaného naplněna,
- uvedení, zda jde o námitku kauzální či směnečnou.⁸⁹

Povinnost odůvodnění námitek vyplývá z § 175 odst. 1 OSŘ, jenž vyžaduje, aby žalovaný v námitkách uvedl vše, co proti směnečnému platebnímu rozkazu namítá.⁹⁰ Na žalovaného je tak kladen nelehký požadavek vymezit v námitkách veškerá tvrzení a důkazní návrhy, a to jak tvrzení týkající se hmotněprávní, tak procesní stránky vydání směnečného platebního rozkazu. Skutková tvrzení a důkazní návrhy tak vymezují materiální stránku námitek, formální stránku představuje prekluzivní lhůta k jejich uplatnění.⁹¹ Pokud námitky nebudou odůvodněny, soud je odmítne.⁹² Tím je však na obecné soudy přenášena povinnost v každém jednotlivém případě rozhodnout, zda podané námitky jsou dostatečně odůvodněné, či zda je může pro

⁸⁷ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 231.

⁸⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 3. 2004, sp. zn. 9 Cmo 7/2003.

⁸⁹ HRNČÍŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 609, 610.

⁹⁰ § 175 odst. 1 OSŘ

⁹¹ JURÁŠ, Marek. Námitky ve směnečném řízení z pohledu ústavního soudu. *Jurisprudence*, 2013, roč. 22, č. 6, s. 21.

⁹² § 175 odst. 3 OSŘ

neodůvodněnost odmítnout. Na tomto místě se nabízí otázka, jak uvádí Juráš, zda je správné, aby s přihlédnutím k předvídatelnosti soudního rozhodování, obecné soudy samy posuzovaly, kdy půjde o uplatněná skutková tvrzení v námitkách dostatečně odůvodněná a kdy nikoli a dojde tak k jejich odmítnutí, vzhledem k tomu, že často bude linie mezi námitkou odůvodněnou a námitkou neodůvodněnou velmi tenká.⁹³ S koncem lhůty pro uplatnění námitek je spojena zvláštní skutková koncentrace, a to pouze ve vztahu k tvrzením žalovaného.

3.2 Vymezení skutkové koncentrace řízení

Na první pohled zcela nenápadná část věty § 175 odst. 4 OSŘ, jenž zní „*k námitkám později vzneseným však již nelze přihlížet*“,⁹⁴ v rámci směnečného řízení způsobuje řadu problémů. Jedná se o projev přísné skutkové koncentrace, jež s uplynutím patnácti denní lhůty pro podání námitek navozuje skutkový „stopstav“, po němž již žalovaný nemůže uplatnit další námítky, a dříve uplatněné jím nemohou být v podstatě upraveny či doplněny, pokud by obsahově nevycházely z námitek již uplatněných. Ve vztahu ke koncentraci řízení má značný význam nálezk Ústavního soudu, jenž se vymezil tak, že ve směnečném řízení „*koncentrační zásada, dle názoru Ústavního soudu, nemůže znamenat, že by žalovaný (zde stěžovatel) nemohl v průběhu dalšího řízení, resp. při soudním jednání, uvádět relevantní skutečnosti či nabízet důkazy k obraně, kterou již obecně v námitkách uplatnil. Zásada koncentrace se nevztahuje na důkazní návrhy*.“⁹⁵

Koncentraci tak dle výkladu Ústavního soudu nepodléhá možnost navrhopvat v námitkovém řízení důkazy oběma stranami a možnost žalobce tvrdit další rozhodné skutečnosti. S výkladem Ústavního soudu se však neztotožňuji. Přikláním se k názoru Juráše, který uvádí, že vzhledem k systematickému a teleologickému výkladu je nutné dospět k závěru, že výrazem vše se myslí, jak skutková tvrzení, tak důkazní návrhy a podléhají tak shodně koncentraci řízení nastupující s uplynutím námitkové lhůty. Svůj názor Juráš zakládá na skutečnosti, že pokud klasické koncentraci řízení dle § 118b odst. 1 OSŘ podléhají jak skutková tvrzení, tak důkazní návrhy, není možné koncentraci ve směnečném řízení posuzovat úžeji a vztahovat ji pouze na skutková tvrzení, a to vzhledem k zásadě směnečné přísnosti, jež směnečné právo provází.⁹⁶

⁹³ JURÁŠ, Marek. Námitky ve směnečném řízení z pohledu ústavního soudu. *Jurisprudence*, 2013, roč. 22, č. 6, s. 22.

⁹⁴ § 175 odst. 4 OSŘ

⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. III. ÚS 3300/2007.

⁹⁶ JURÁŠ, Marek. Námitky ve směnečném řízení z pohledu ústavního soudu. *Jurisprudence*, 2013, roč. 22, č. 6, s. 22.

3.2.1 Výjimky ze skutkové koncentrace řízení

S přihlédnutím k výkladu pojmu vše, co musí žalovaný v námitkách vymezit, pod nějž je třeba zahrnout, jak skutková tvrzení, tak důkazní návrhy, včetně všech hmotněprávních námitek, není pochyb o tom, že tedy např. i „námitka promlčení podléhá námitkové lhůtě proti směnečnému platebnímu rozkazu“.⁹⁷ Jak konstatoval Nejvyšší soud, „ustanovení § 175 odst. 1 o. s. ř. nevzbuzuje žádné pochybnosti o tom, že v námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu musí žalovaný uvést vše, co proti němu namítá, což platí i pro námitku promlčení. Nejde totiž o námitku procesněprávní, poukazující na nedostatek podmínek řízení, k němuž soud přihlíží kdykoliv za řízení, nýbrž jde o námitku s hmotněprávními důsledky.“⁹⁸ Zde se opět projevuje specifická koncentrace směnečného řízení oproti koncentraci řízení v rámci prostého nalézacího řízení, kde námitka promlčení, jako hmotněprávní námitka, koncentraci řízení dle § 118b OSŘ nepodléhá, pokud tvrzení a důkazní návrhy byly uplatněny do okamžiku nástupu koncentrace řízení, nebo pokud se dají podřadit pod výjimky z koncentrace řízení dle tohoto paragrafu, příp. jako novoty v rámci řízení odvolacího.⁹⁹

Naopak judikaturou byla dovozena skupina námitek, jež mohou být uplatněny i po nástupu koncentrace. Mezi ně se řadí námitky týkající se nedostatku podmínek řízení,¹⁰⁰ což mimo jiné vyplývá i z § 103 OSŘ, v němž je stanovena povinnost soudu zkoumat podmínky řízení kdykoli v průběhu řízení z moci úřední. Dále sem patří tzv. nesamostatné námitky. Tyto námitky pak podléhají koncentraci nastupující podle § 114c odst. 5 OSŘ s koncem přípravného jednání nebo podle § 118b odst. 1 OSŘ s koncem prvního jednání ve věci.

Zvláštní pozornost si zaslouží námitka absolutní neplatnosti právního jednání, k níž dle judikatury soud přihlédne v námitkovém řízení, „jen pokud jsou okolnosti, na kterých se má tato neplatnost zakládat, skutkově vyličený již ve včas podaných námitkách.“¹⁰¹ Domnívám se, že judikatorní zařazení námitky absolutní neplatnosti právního jednání do kategorie námitek, které podléhají koncentraci, není zcela správné. Absolutní neplatnost právního jednání je soud povinen zkoumat ex offio, tedy sám ze své úřední povinnosti, jak stanoví § 588 OZ.¹⁰² K tomuto

⁹⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 5 Cmo 342/2006.

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2988/2007. Shodně také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2008, sp. zn. 29 Odo 1799/2006.

⁹⁹ BUREŠ, Jaroslav. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 847, 848 (§ 118b o.s.ř.).

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 161/2005.

¹⁰¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 5 Cmo 90/2007.

¹⁰² „Soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně příčí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.“

závěru dochází i konstantní judikatura Nejvyššího soudu.¹⁰³ Dle mého názoru ke správnému závěru dochází Nejvyšší soud s odkazem na závěry Krajského soudu v Brně¹⁰⁴, když uvádí, že „*k absolutní neplatnosti smlouvy soud přihlíží ex offio, že účastník v takovém případě nemusí tvrdit a namítat neplatnost takového úkonu, že soud je povinen zkoumat všechny důvody absolutní neplatnosti, pokud sám takovou neplatnost dovodí, anebo je-li neplatnost úkonu tvrzena, a že je zapotřebí rozlišovat důvody neplatnosti, které musejí být tvrzeny a mezi něž je možno zařadit ty, které leží na straně subjektu neplatnosti se dovolávajícího (nedostatek svobody, rozpor s dobrými mravy, popř. omyl), a ostatní, ke kterým je nutno přihlížet z úřední povinnosti (nedostatek formy, neurčitost, nezpůsobilost subjektu smlouvu uzavřít, rozpor se zákonem)*“.¹⁰⁵ Nejvyšší soud však dodává, že soud „*k absolutní neplatnosti úkonu přihlíží z úřední povinnosti, avšak jen tehdy, jestliže se o důvodu neplatnosti procesně korektním způsobem dozví. Není-li konkrétní důvod absolutní neplatnosti v řízení tvrzen a ani jinak nevyjde najevo, není důvod pro to, aby soud pro takové okolnosti z vlastní iniciativy pátral a nahrazoval tak ve sporném řízení zákonem předpokládanou aktivitu účastníků*“.¹⁰⁶

Z toho vyplývá, že pokud jde o absolutní neplatnost právního jednání, soud ji posuzuje ze své úřední povinnosti, účastníci řízení nejsou povinni ji namítat, nicméně tato povinnost soudu je korigována skutečností, že o neplatnosti, resp. důvodech pro posouzení neplatnosti se musí soud dozvědět ze strany účastníků řízení a není povinen sám ve smyslu projednací zásady nahrazovat procesní aktivitu účastníků. Při aplikaci daných závěrů na úpravu směnečného práva můžeme dojít k závěru, že soud bude mít pro posouzení absolutní neplatnosti k dispozici dostatečné informace poskytnuté účastníky řízení a nebude tedy nutné speciálně, aby žalovaný ještě v rámci námitek tvrdil skutečnosti rozhodné pro posouzení neplatnosti a navrhoval k tomu důkazy, a to vzhledem ke skutečnosti, že důvodem neplatnosti směnky je zpravidla rozpor se zákonem pro nedostatek zákonem předpokládaných povinných náležitostí směnky. Samotnou směnku, z níž zpravidla bude možnost dovodit absolutní neplatnost bude mít však soud k dispozici od samého počátku směnečného řízení, a proto se domnívám, že zde není rozumný důvod požadovat po žalovaném, aby v rámci námitek vymezoval skutečnosti a navrhoval důkazy vedoucí soud k závěru o absolutní neplatnosti, a tedy že by tvrzení těchto skutečností mělo být podrobena směnečné koncentraci.

¹⁰³ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. března 2013, sp. zn. 30 Cdo 222/2013.

¹⁰⁴ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 9. září 1997, sp. zn. 16 Co 98/96.

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 502/2015.

¹⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 502/2015. Shodně také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. října 2008, sp. zn. 21 Cdo 4841/2007.

3.3 Možnost doplnění námitek ve vztahu ke koncentraci řízení

Může se zdát, že navození skutkového „stopstavu“¹⁰⁷ ve vztahu k doplnění či upřesnění již podaných námitek je absolutní a neumožňuje žádné výjimky. Tak tomu však není, a judikatura v tomto směru zákonnou úpravu skutkové koncentrace změkčuje a vymezuje situace, kdy doplnění či upřesnění námitek bude umožněno.

Judikatura nicméně neumožňuje automatické doplnění či upřesnění námitek v každém případě, ale jen za určitých okolností, tak např. *„žalovaný nemůže se zřetelem k zásadě koncentrace řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu po uplynutí lhůty k podání námitek uplatňovat takovou obranu, která nebyla uvedena již v námitkách. Nic mu však nebrání v tom, aby i v této fázi řízení uváděl nové skutečnosti, jež mohou mít podle jeho názoru význam pro posouzení důvodnosti obrany již (v námitkách řádně) uplatněné. Takové skutečnosti pak nelze považovat (směřují-li v skutku jen k doplnění dříve uplatněné námítky) za námítky nové (a tudíž opožděné), k nimž by již soud nesměl (v intencích zákazu formulovaného v ustanovení § 175 odst. 4 části věty první za středníkem o. s. ř.) přihlížet.“*¹⁰⁸ Dle názoru Nejvyššího soudu tedy není vyloučeno doplnit námítky již řádně uplatněné, ač se spíše budeme pohybovat v argumentační rovině. Proto se domnívám, že např. za situace, kdy žalovaný v námitkách namítá, že směnku podepsal před 5 lety, ale námitku promlčení vznesl až po uplynutí lhůty k podání námitek, nebude moci soud považovat námitku promlčení za důvodnou a nebude ji moci zohlednit. Pokud by však žalovaný v námitkách vznesl námitku promlčení, a až po uplynutí lhůty pro podání námitek doplnil, že směnku podepsal před 5 lety, dalo by se dle mého názoru k námitce promlčení přihlídnout a považovat doplněné tvrzení za včasné a řádně uplatněné.

Vzhledem ke stávající právní úpravě koncentrace řízení, lze dovození možnosti doplnit alespoň námítky již uplatněné, považovat za velice žádané. Žalovanému je tak umožněno po uplynutí lhůty pro podání námitek doplnit a upřesnit námítky včas podané, ač již nemůže vznášet námítky nové. Nicméně pokud se zamyslíme nad samotným účelem skutkové koncentrace jen ve vztahu k žalovanému, jímž je jen urychlení řízení a potažmo snadné zajištění exekučního titulu žalobci, musíme dojít k závěru, že takto přísná skutková koncentrace nemá

¹⁰⁷ V práci je často užíván pojem skutkový „stopstav“, nicméně se jím rozumí, vzhledem k výkladu pojmu vše v § 175 odst. 1 OSŘ, nemožnost v rámci směnečného řízení, resp. námitkového řízení po nástupu koncentrace řízení uplatnit nejen skutková tvrzení a důkazní návrhy, ale do důsledku vzato jakékoliv další námítky žalovaného.

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4711/2008. Shodně také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2007, který dovodil, že pouhá konkretizace datumu, způsobu platby a výše částky, není novou námitkou ve smyslu § 175 odst. 4 OSŘ.

legitimní základ a není zde rozumný důvod pro to, aby koncentrace s uplynutím námitkové lhůty nastávala jen ve vztahu k žalovanému a nikoli i ve vztahu k žalobci.

Koncentrace směnečného řízení způsobuje v námitkovém řízení předčasné znemožnění uplatnění dalších tvrzení žalovaným, a tím do jisté míry způsobuje nerovnost mezi účastníky řízení. Řešením by mohlo být, jak uvádím již výše, např. zmírnění přísné skutkové koncentrace pro žalovaného, nebo zajištění nástupu koncentrace řízení, a to jak pro skutková tvrzení, tak pro důkazní návrhy pro obě strany ve shodném okamžiku. Částečně jinou cestou se ubírá věcný záměr civilního řádu soudního. Ten přináší jistou naději pro změnu v koncentraci námitkového řízení, a to ač uvádí, že stávající úprava směnečného řízení je dostačující a není tedy důvod ji upravovat, striktní skutkovou koncentraci pro žalovaného neobsahuje.¹⁰⁹ Doufám, že se nejedná o pouhou nedůslednost tvůrců věcného záměru, a že konečně došlo k využití inspiračního zdroje, jímž je rakouský ZPO, v plném rozsahu.

¹⁰⁹ LAVICKÝ, Petr, WINTEROVÁ, Alena, DVORÁK, Bohumil, PULKRÁBEK, Zdeněk, DOBROVOLNÁ, Eva. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. crs.justice.cz, 2017 [cit. 22. února 2018]. Dostupné na <https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf >

4 Dokazování ve směnečném rozkazním řízení

K povinnosti tvrzení a důkazní jsem se vyjádřila krátce již v části vymezující předpoklady pro vydání směnečného platebního rozkazu. Vzhledem k povaze směnečného řízení jako řízení zkráceného, jež je založeno na rozhodnutí bez nařízení jednání, dokazování a vyjádření žalovaného, je evidentní, že ve fázi samotného řízení o vydání směnečného platebního rozkazu, leží jak břemeno tvrzení, tak břemeno důkazní na žalobci. Pokud žalobce obě břemena unese, a soud nenabude pochybnosti o žalobcově nároku představovaném směnkou, vydá směnečný platební rozkaz. Povinnost důkazní je v dané fázi směnečného řízení omezena pouze na předložení originálu směnky, příp. dalších listin zakládajících žalobcův nárok, dochází k pouhému osvědčování.

K samotnému dokazování dochází až v rámci případného námitkového řízení. Starší judikatura i odborná veřejnost zastávala názor, že povinnost tvrzení a povinnost důkazní leží v námitkovém řízení pouze na žalovaném (viz např. rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 1. 7. 1994, sp. zn. 5 Cm 123/94)¹¹⁰, a to ohledně celé obrany žalovaného, tedy všech v námitkách tvrzených skutečností. Domnívám se, že daný závěr především ve vztahu k prokazování pravosti podpisu na směnce a prokazování oprávněného vyplnění blankosměnky není správný s ohledem na novější judikaturu Nejvyššího soudu, resp. zákonnou úpravu v „novém“ občanském zákoníku ohledně posuzování pravosti soukromých listin.

4.1 Prokazování pravosti podpisu na směnce

V poslední době je jednou z nejčastěji řešených otázek v souvislosti s dokazováním v námitkovém řízení prokazování pravosti podpisu směnky. Přelomovým byl v tomto ohledu rozsudek Nejvyššího soudu, jenž konstatoval, že *„popře-li žalovaný ve sporu o zaplacení vlastní směnky její pravost, leží důkazní břemeno ohledně pravosti směnky (pravosti podpisu žalovaného na směnce) na žalobci, který směnku k důkazu předložil a který ze skutečností v ní uvedených vyvozuje žalobou uplatněný nárok.“*¹¹¹ Daný závěr odůvodňuje skutečností, že ač směnečné řízení je svým způsobem specifické, nelze jen s ohledem na to, že nárok ze směnky

¹¹⁰ HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 611 (o.s.ř.).

¹¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007. – „Závěr, podle kterého důkazní břemeno co do pravosti podpisu dlužníka na směnce tíží věřitele, který práva ze směnky uplatňuje, byl ostatně již zastáván také starší odbornou literaturou. Tak v díle František Rouček, *Jednotný směnečný řád, Praha, 1941, str. 322, k výkladu ustanovení článku 69 nařízení č. 111/1941 Sb., kterým se vydává a zavádí jednotný směnečný řád, se uvádí, že nebudi-li směnka podezření, že se staly dodatečně změny obsahu, dokazuje věřitel jen pravost podpisu dlužníka, naproti tomu nějaké změny směnky, které se staly po podpisu, musel by dokazovati dlužník.*“

nebyl uplatněn v rámci prostého nalézacího řízení, přesunovat důkazní břemeno mezi žalobcem a žalovaným, neboť samotný „*okruh rozhodujících skutečností, které musí účastník v řízení tvrdit a následně též prokázat, je určován hypotézou hmotněprávní normy, která upravuje sporný právní poměr účastníků.*“¹¹²

Pokud jde o hmotněprávní základ, z něž se vychází při určení důkazního břemene, jedná se o směnečný a šekový zákon. Ten obsahuje řadu norem upravujících podpis jako podstatnou náležitost směnky, jež se liší v závislosti na postavení dlužníka, tedy žalovaného, při podpisu směnky.¹¹³ Z uvedených ustanovení směnečného a šekového zákona jednoznačně vyplývá, že povinnost tvrzení a důkazní tíží žalobce, tedy oprávněného ze směnky. Lasák uvádí, že nelze požadovat tzv. negativní důkaz, a klást tak na žalovaného nepřiměřené nároky ohledně prokázání nepodepsání směnky a žádat tak po něm, aby prokázal neexistující skutečnost.¹¹⁴ Není možné požadovat prokázání, že k určité situaci nedošlo, nebo že určitá skutečnost nenastala.¹¹⁵ Takové prokazování by bylo činěno pouze nepřímými důkazy, protože přímý důkaz o skutečnosti, která nenastala nelze poskytnout.¹¹⁶

Vzhledem k tomu, že § 175 OSŘ nevymezuje zvláštní ustanovení ohledně břemene důkazního, nelze toto přesunout zcela na žalovaného, jen protože byl ve věci vydán směnečný platební rozkaz. Ač je směnečné řízení řízením velice specifickým a obsahuje řadu odchylek od úpravy prostého nalézacího řízení, není možné z jeho zákonné úpravy vyvodit závěr, že s okamžikem vydání směnečného platebního rozkazu dochází k přesunu důkazního břemene ohledně všech žalovaným namítaných skutečností jen na žalovaného. Hmotněprávní úprava obsahuje jasné vymezení ohledně jakých skutečností, je zatížen ten který účastník řízení břemenem tvrzení a břemenem důkazním. Takový důsledek neobsahuje ani úprava směnečného řízení v ust. § 175 OSŘ, ani ho nelze z jeho dikce dovozovat.

Taktéž se Nejvyšší soud vymezuje k povaze směnky a shledává, že „*směnka je listinou soukromou, nikoli veřejnou (srov. v tomto směru ustanovení § 134 o. s. ř., podle kterého jsou*

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007.

¹¹³ Pokud bude žalovaný v postavení:

- příjemce směnky, použije se ust. čl. I § 28 a 25 ZSŠ,
- výstavce vlastní směnky, ust. čl. I § 78 ve spojení s § 28 a 75 ZSŠ,
- výstavce cizí směnky, ust. čl. I § 9 a 1 ZSŠ,
- směnečného rukojmího, ust. čl. I § 32 a 31 ZSŠ,
- indosanta, ust. čl. I § 15 a 13 ZSŠ.

CHALUPA, Radim. *Směnka v soudním řízení*. Praha: Leges, 2017. s. 212, 213.

¹¹⁴ LASÁK, Jan. K důkaznímu břemenu ohledně pravosti podpisu na směnce. *Právní fórum*, roč. 7, č. 5, r. 2010, s. 229.

¹¹⁵ CHALUPA, Radim. *Směnka v soudním řízení*. Praha: Leges, 2017. s. 212, 213.

¹¹⁶ LASÁK, Jan. K důkaznímu břemenu ohledně pravosti podpisu na směnce. *Právní fórum*, roč. 7, č. 5, r. 2010, s. 229.

veřejnými listinami listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy za veřejné prohlášeny, což směnka zjevně není).“¹¹⁷ Hmotněprávní, ani procesněprávní úprava nepřiznává směnce zvláštní postavení, jde čistě o soukromou listinu bez jakýchkoli s dokazováním spojených specifik. Nedá se tedy ani dovodit, že by originál směnky měl vyšší důkazní sílu, či že by měl být soudem posuzován zvláštním způsobem, ač jde o abstraktní cenný papír.

Z rozsudku Nejvyššího soudu tedy vyplývá jednoznačný závěr, že bude na žalobci, aby prokázal pravost a správnost směnky, jejíž platnosti se dovolává a z níž vyvozuje nárok uplatňovaný vůči žalovanému v rámci směnečného řízení. Domnívám se, že názor Nejvyššího soudu k otázce důkazního břemene u soukromých listin je správný, o čemž mimo jiné svědčí i vtělení ustanovení o povaze soukromé listiny (a s tím související dokazování ohledně jejich pravosti) do „nového“ občanského zákoníku.

„Nový“ občanský zákoník si klade za úkol definitivně vyjasnit otázku důkazního břemene v případě soukromých listin, když stanovil, že *„je na každém, kdo se dovolává soukromé listiny, aby dokázal její pravost a správnost.“*¹¹⁸ Vzhledem k dikci § 567 OZ¹¹⁹, nemůže být pochyb, že směnka je, a contrario k danému ustanovení, soukromou listinou. Ustanovení § 565 věta první OZ nelze tedy vykládat jinak, než že břemeno důkazní ohledně pravosti podpisu směnky tíží žalobce a žalovanému tak v námitkách pouze postačí popřít pravost svého podpisu na směnce

Jistou modifikaci přináší věta druhá tohoto paragrafu upravující domněnku uznání pravosti soukromé listiny v případě uplatnění vůči jejímu zjevnému podpisujícímu tak, že *„je-li soukromá listina použita proti osobě, která listinu zjevně podepsala, (...), má se za to, že pravost a správnost listiny byla uznána.“*¹²⁰ Důležité pro nastoupení vyvratitelné domněnky pravosti a správnosti listiny je vymezení pojmu zjevnost podpisu. Rozumí se jím skutečnost, že není pochyb o podepsání listiny osobou, o níž je to tvrzeno. Zjevným však v daném kontextu bude jen takový podpis, jehož pravost nebyla v řízení popřena. Důsledkem uplatnění domněnky pravosti a správnosti pak v řízení zřejmě bude to, že ten, kdo se bude dané listiny dovolávat, se tím povinnosti důkazní nezproští, ale vzhledem k posílení důkazní síly listiny, unese břemeno

¹¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007.

¹¹⁸ § 565 věta první OZ

¹¹⁹ „Veřejná listina je listina vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listina, kterou za veřejnou listinu prohlásí zákon; to neplatí, pokud trpí takovými vadami, že se na ni hledí, jako by veřejnou listinou nebyla.“

¹²⁰ § 565 věta druhá OZ

důkazní za situace, že nebude protistranou předložen jiný důkaz.¹²¹ Nedojde-li k popření pravosti podpisu, nastupuje předpoklad, že listina pochází od osoby, jež jí podepsala, a že její obsah odpovídá skutečnosti, a v takovém případě nebude stačit její pouhé popření, ale bude muset být předložen důkaz opaku.¹²² Pokud však dojde k popření pravosti podpisu, domněnka uznání se neuplatní a břemeno důkazní ohledně pravosti bude dle věty první § 565 OZ tížit žalobce.¹²³ Pro žalovaného výše uvedené tedy znamená, že pokud v rámci námitek pravost podpisu zpochybní, bude na žalobci, aby unesl břemeno důkazní ohledně pravosti podpisu žalovaného na směnce, pakliže však v rámci námitek nepopře pravost podpisu na směnce, bude se mít za to, že směnka je jako celek pravá a správná a bude na něm, aby v rámci námitkového řízení předložil důkaz opaku a prokázal, že tomu tak není.

Jak však uvádí Chalupa¹²⁴, přestože judikatorní závěry byly s účinností „nového“ občanského zákoníku převtěleny do zákonné úpravy, řada soudů nižších stupňů ve svých rozhodnutích stále argumentuje výše uvedeným rozsudkem Nejvyššího soudu¹²⁵, nebo se přímo odmítá dané zákonné úpravě podrobit a drží se názoru, že důkazní břemeno ohledně pravosti podpisu leží na žalovaném.¹²⁶

4.2 Prokazování oprávněného vyplnění blankosměnky

Druhým nejčastěji řešeným případem vymezení důkazního břemene, je otázka prokazování oprávněného vyplnění blankosměnky (také označováno jako vyplňovací právo majitele směnky) za situace, kdy žalovaný namítá nedostatek oprávnění žalobce k jejímu doplnění. Blankosměnkou se rozumí listina, v níž chybí jedna či více podstatných náležitostí

¹²¹ JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník-velký komentář*. Svazek III. § 419-654. Praha: Leges, 2014. s. 665 (§ 565 o.z.).

¹²² LAVICKÝ, Petr. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2039 (§ 565 o.z.).

¹²³ JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník-velký komentář*. Svazek III. § 419-654. Praha: Leges, 2014. s. 663 (§ 565 o.z.).

¹²⁴ CHALUPA, Radim. Vybrané otázky důkazního břemene v řízení o zaplacení směnečného nároku. *Bulletin Advokacie*, 2015, r. 26, č. 12, s. 26.

¹²⁵ „(...) je na tom účastníkovi, který ze skutečností v listině uvedených vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky (srov. rozsudek Nejvyššího soudu z 10. 10. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2670/98, resp. ze 17. 4. 1996, sp. zn. 9 Cdon 1031/96) a je popřena pravost takové listiny, pak účastníka, který tuto listinu předložil k důkazu (s tím, že z ní platně závazek existuje a obsahuje i dohodu o vyplňovacím právu směnečném), stihá břemeno důkazní. Tento účastník pak také nese procesně nepříznivé následky toho, že se v řízení nepodaří prokázat pravost či správnost soukromé listiny (z níž mj. dovozuje existenci dohody o vyplňovacím právu směnečném).“ – rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. září 2014, sp. zn. 8 Cmo 275/2014-141.

¹²⁶ „Soud vyzývá v souladu s ust. §101 odst. 1 písm. a) a b) ve spojení s ust. §114a o. s. ř. žalovaného, aby ve lhůtě 5 dnů ode dne doručení tohoto usnesení označil a zároveň předložil důkazy ke všem svým námitkovým tvrzením vč. námitky nepravosti podpisu na směnce... V této souvislosti soud připomíná, že břemeno důkazní k prokázání námitek vždy tíží žalovaného a nikoliv žalobce.“ – usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 9. 2014, č.j. 56 Cm 198/2014-39.

směnky, po jejichž doplnění se stane platnou směnkou. Vyplňovací právo vzniká na základě dohody osoby, jejíž podpis se nachází na směnce a majitelem směnky. Dohodou je vymezen obsah vyplňovacího práva, především časový údaj a způsob doplnění blankosměnky. Pro dohodu nejsou stanovena žádná formální omezení, „nemusí mít písemnou formu (postačí, je-li uzavřena ústně, případně jen konkludentně) a její obsah může být zachycen i jen v jednostranném prohlášení, které pak slouží jako doklad o udělení vyplňovacího práva a jeho rozsahu.“¹²⁷ Dohoda o vyplňovacím právu a blankosměnka spolu neoddělitelně souvisí a jsou tedy na sobě existenčně závislé, když jedna bez druhé nemohou naplnit svůj účel.¹²⁸ Pokud tedy dojde k převodu nebo přechodu směnky na jiného majitele, „právo vyplnit blankosměnku přechází na nabyvatele listiny, aniž by bylo nutné ohledně něj uzavírat smlouvu o postoupení pohledávky nebo smlouvu obdobnou, přičemž obsah vyplňovacího práva se bez dalšího (tj. pouze v důsledku převodu či přechodu blankosměnky na jinou osobu) změnit nemůže. I po převodu (nebo přechodu) blankosměnky na jinou osobu je tak pro vyplnění chybějících údajů nadále určující pouze obsah uzavřené dohody o vyplnění.“¹²⁹

Ohledně posuzování důkazního břemene oprávněného uplatnění vyplňovacího práva majitele směnky, zaujímá judikatura Nejvyššího soudu jasné stanovisko, že „důkazní břemeno o tom, že taková (jiná) dohoda nebyla uzavřena (tedy, že ani se zřetelem ke všem okolnostem daného případu nelze za projev vůle směřující ke vzniku dohody o vyplňovacím právu považovat jednání osoby, která listinu záměrně vydanou jako blankosměnku podepsala a předala jejímu majiteli s tím, aby ji doplnil a učinil z pouhého blanketu směnku úplnou), přitom nese žalovaný směnečný dlužník.“¹³⁰ Tento názor je založen na domněnce Nejvyššího soudu, že pokud žalovaný v rámci námitek rozporuje nějakou žalobcem uvedenou skutečnost, je na něm, aby ji taktéž prokázal.

Důkazní břemeno, jak bylo uvedeno již výše v souvislosti s prokazováním pravosti podpisu na směnce, je nepochybně odvozeno od hmotněprávní úpravy, nikoli od druhu řízení, v jakém je nárok žalobcem uplatňován. Stěžejními ustanoveními jsou v daném případě čl. I § 69 a 10 ZSŠ, z nichž vyplývá, že každý je zavázán ze směnky ve stavu, v jakém byla při jejím podpisu, avšak je připuštěna možnost vystavit blankosměnku, a k ní sjednat vyplňovací právo pro majitele směnky. Ze spojení těchto dvou ustanovení vyplývá, že pokud jde o skutečnost stavu, v jakém byla směnka žalovaným podepsána, tíží břemeno důkazní žalovaného, naopak

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2009, sp. zn. 29 Cdo 2605/2007.

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2008, sp. zn. 29 Odo 1407/2006.

¹²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2009, sp. zn. 29 Cdo 2605/2007.

¹³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1541/2011. Shodně také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2001, sp. zn. 32 Cdo 1338/2000.

ohledně existence vyplňovacího práva a jeho oprávněného uplatnění tíží důkazní břemeno žalobce, neboť ten z existence, resp. uplatnění vyplňovacího práva pro sebe dovozuje příznivých důsledků. V neposlední řadě, opět poukazuji na negativní teorii, kdy nelze žádat po žalovaném, aby prokazoval, že vyplňovací právo neudělil, resp. že žalobce ho v daném okamžiku nebo rozsahu neměl. Neztotožňuji se tedy se závěry Nejvyššího soudu, neboť důkazní břemeno ohledně existence oprávnění vyplnit blankosměnku je v hmotném právu nepochybně stanoveno ve prospěch žalobce, a pokud je žalovaným namítnuto překročení, resp. neexistence vyplňovacího práva, je na žalobci, aby prokázal, že mu dané právo svědčilo.

Závěr

Směnka nemůže být považována za historický nástroj, který v dnešní době v české právní úpravě nemá již své místo a uplatnění. Naopak se směnka dostává i do spotřebitelských vztahů, což nepovažují za přímo žádoucí, nicméně to potvrzuje závěr, že směnka je stále používaným nástrojem. Proto i směnečné rozkazní řízení stále slouží svému účelu, a zajišťuje tak rychlejší a hospodárnější způsob získání exekučního titulu směnečné pohledávky pro žalobce. Zrušení směnečného řízení na Slovenku nepovažují za účelný a nutný krok zákonodárce, který by měl zajistit vyšší míru ochrany spotřebitele. Dle mého názoru by bylo účelnějším upřednostnit změnu hmotněprávní úpravy směnečného práva a např. vyloučit možnost vzniku směnečných závazků ve spotřebitelských vztazích, před samotnými zásahy do procesní úpravy směnečného řízení.

V rámci směnečného řízení dochází ke vzniku nerovnosti mezi účastníky řízení především vzhledem k navození koncentrace řízení jen pro žalovaného, která ač má zajistit rychlost a hospodárnost řízení není dle mého názoru legitimním nástrojem, a rychlost zajištění exekučního titulu nemůže převážet nad zajištěním rovnosti stran v řízení. Danou nerovnost postavení se snaží korigovat judikatura soudů, která např. stanovila výjimky ze směnečné koncentrace řízení, a tak sehrává v úpravě směnečného práva nemalou roli.

Práce neobsahuje komplexní přehled všech otázek souvisejících se zkráceným směnečným řízením, ale zaměřuje se pouze na vybrané aspekty, které dle mého názoru patří mezi nejdůležitější a zároveň nejproblematictější v současné právní úpravě. V práci je tak konfrontována řada závěrů z judikatury soudů a názorů odborníků na směnečné právo.

V diplomové práci docházím mimo jiné k následujícím závěrům:

- Prodloužení lhůty pro uplatnění námitek na patnáct dnů bylo vhodným počinem zákonodárce, jako reakce na výklad Ústavního soudu.
- V rámci námitkového řízení není možné uplatnit žalovaným námitku započtení, pokud k započtení nedošlo před vydáním směnečného platebního rozkazu. Skutečnost, že došlo k započtení je v takovém případě možné namítat až v rámci vykonávacího řízení.
- Ve směnečném rozkazním řízení je vzhledem ke specifické povaze směnečného řízení vyloučeno využití řady institutů procesního práva, jako např. kvalifikované výzvy, rozsudku pro uznání či rozsudku pro zmeškání. Naopak přípravné jednání je možné ve směnečném řízení nařídit.
- Přísná skutková koncentrace by se měla vztahovat jak na skutková tvrzení, tak na důkazní návrhy. Vzhledem ke vzniku nerovného postavení mezi účastníky řízení

navozením koncentrace s uplynutím námitkové lhůty pro žalovaného, by dle mého názoru bylo vhodné zajistit stejný okamžik nástupu koncentrace pro obě strany řízení.

- Důkazní břemeno v námitkovém řízení má být rozloženo tak, jak vyplývá z hmotného práva a nikoli tak, že důkazní břemeno ohledně všech skutečností v námitkovém řízení leží pouze na žalovaném. Pokud jde o důkazní břemeno ohledně prokázání pravosti podpisu na směnce, tak leží na žalobci, při prokázání existence vyplňovacího práva na blankosměnce taktéž.

Vzhledem ke složitosti a specifčnosti směnečného práva si myslím, že by možnost vzniku směnečných závazků, jak uvádí soudce Stanislav Balík, měla být do budoucna ponechána pouze „*pro ty, kteří by měli vědět, do čeho jdou.*“¹³¹ Ať už tomu tak bude či nikoli, úprava směnečného řízení by zasloužila určité změny, především ve vztahu ke koncentraci řízení, kterých se však možná s účinností civilního řádu soudního dočkáme.

¹³¹ Odlišné stanovisko soudce Stanislava Balíka k nálezů Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Praha: C.H.Beck, 1995. 263 s.
- CHALUPA, Radim. *Směnka v soudním řízení*. Praha: Leges, 2017. 256 s.
- SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, 464 s.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 664 s.

Komentáře k zákonům

- JIRSA, Jaromír. DOLEŽAL, Marek. VANČUROVÁ, Kateřina a kol. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář. Kniha II., § 79-200aa o.s.ř.* Praha: Havlíček Brain Team, 2014. 616 s.
- SVOBODA, SMOLÍK, LEVÝ, ŠÍNOVÁ a kol. *Občanský soudní řád*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1422 s.
- SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1627 s.
- DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: Komentář. I. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, 1600 s.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 543 s.
- DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, 1175 s.
- MELZER, Filip. TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník-velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014. 1264 s.
- LAVICKÝ, Petr. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s.
- HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1335.

Odborné články

- LASÁK, Jan. K důkaznímu břemenu ohledně pravosti podpisu na směnce. *Právní fórum*, roč. 7, č. 5, r. 2010, s. 229-234.

- HRUDA, Ondřej. Třídenní lhůta k podání směnečných námitek – neobvykle tvrdý přežitek. *Obchodněprávní revue*, 2011, roč. 3, č. 8, s. 234-238.
- KOLÁŘ, Pavel. K významu okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu pro řízení o námitkách. *Právní rozhledy*, 2005, r. 13, č. 7, s. 253-255.
- CHALUPA, Radim. Vybrané otázky důkazního břemene v řízení o zaplacení směnečného nároku. *Bulletin Advokacie*, 2015, r. 26, č. 12, s. 26-34.
- JURÁŠ, Marek. Námitky ve směnečném řízení z pohledu ústavního soudu. *Jurisprudence*, 2013, roč. 22, č. 6, s. 21-26.

Internetové zdroje

- LAVRUSHIN V. Konstantin. *Rozsudek pro zmeškání v námitkovém (směnečném) řízení* [online]. Epravo.cz, 21.února 2013 [cit. 10. února 2018]. dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/rozsudek-pro-zmeskani-v-namitkovem-smenecnem-rizeni-88902.html>>.
- LAVICKÝ, Petr, WINTEROVÁ, Alena, DVOŘÁK, Bohumil, PULKRÁBEK, Zdeněk, DOBROVOLNÁ, Eva. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. crs.justice.cz, 2017 [cit. 22. února 2018]. Dostupné na <https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf>

Soudní rozhodnutí

- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. I.ÚS 2733/13, bod 13.
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12, bod 45 a 53.
- Nález Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2013, sp. zn. I.ÚS 2656/12, bod 16.
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I.ÚS 329/08, bod 17.
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. III. ÚS 3300/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4235/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1130/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4235/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4213/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1806/2000.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2007, sp. zn. 29 Odo 63/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1457/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1.6, 2016, sp. zn. 23 Cdo 5128/2015.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3248/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2704/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. června 2004, sp. zn. 30 Cdo 721/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 161/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. března 2013, sp. zn. 30 Cdo 222/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 502/2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 502/2015.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. října 2008, sp. zn. 21 Cdo 4841/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4711/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2009, sp. zn. 29 Cdo 2605/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2008, sp. zn. 29 Odo 1407/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2009, sp. zn. 29 Cdo 2605/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1541/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2001, sp. zn. 32 Cdo 1338/2000.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 4. 2004, sp. zn. 9 Cmo 62/2003.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 5. 2008, sp. zn. 5 Cmo 141/2008.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. 5 Cmo 169/2013
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1996, sp. zn. 5 Cmo 466/1995.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 5 Cmo 267/2008.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 11. 1997, sp. zn. 5 Cmo 22/1997.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 10. 1997, sp. zn. 9 Cmo 426/1997.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 4. 1994, sp. zn. 5 Cmo 74/1994.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 9. 2016, sp. zn. 5 Cmo 322/2016.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 10. 2005, sp. zn. 5 Cmo 359/2005.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 5. 1994, sp. zn. 5 Cmo 162/1994.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 11. 1999, sp. zn. 9 Cmo 762/1999.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 2. 2010, sp. zn. 5 Cmo 30/2010.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 3. 2004, sp. zn. 9 Cmo 7/2003.
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. června 2004, sp. zn. 7 Cmo 159/2002.
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. 6. 2004, sp. zn. 7 Cmo 159/2002.
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. 6. 2004, sp. zn. 7 Cmo 394/2002.

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 9. 2016, sp. zn. 5 Cmo 322/2016.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 9. 2016, sp. zn. 5 Cmo 322/2016.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 3. 2004, sp. zn. 9 Cmo 7/2003.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 5 Cmo 342/2006.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 5 Cmo 90/2007.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. září 2014, sp. zn. 8 Cmo 275/2014-141.
- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 9. září 1997, sp. zn. 16 Co 98/96.
- Rozsudek Krajského obchodního soud v Brně ze dne 14. 4. 1995, sp. zn. 5 Cm 197/1994.
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 9. 2014, č.j. 56 Cm 198/2014-39.

Legislativní akty

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Ostatní

- Důvodová zpráva k zákonu č. 438/2015 Z.z., jímž se mění a doplňuje z. č. 99/1963 Z.z., občiansky súdny poriadok ve znění pozdějších předpisů, a jímž se mění a doplňují některé další zákony.

Anotace

Diplomová práce se zaměřuje na vybrané aspekty směnečného rozkazního řízení, které v praxi činí výkladové problémy. Práce se soustředí především na obranu žalovaného ve formě námitek, v jejichž rámci se nejvíce projevují specifika směnečného řízení, jak např. koncentrace řízení, rozložení důkazního břemene, nemožnost vznést námitku započtení a možnost vydat rozsudek pro uznání či pro zmeškání. Práce především obsahuje konfrontaci názorů judikatury soudů a českých odborníků na směnečné právo.

Klíčová slova

Směnečný platební rozkaz, směnečné řízení, námitky, koncentrace řízení, dokazování, započtení.

Summary

This diploma thesis focuses on selected aspects of bill of exchange proceeding, which may cause in practice interpretation problems. The thesis focuses mainly on the procedural defence in the form of objections, in which the specific features, such as the concentration of proceeding, the distribution of the burden of proof, the impossibility of raising the objection of offsetting and the possibility of issuing a judgment for recognition or for omission, are most manifest. In particular, the thesis contains a confrontation with case law and with opinions of the Czech experts on bill of Exchange law.

Key words

Bill payment (exchange) order, bill of exchange proceeding, objections, concentration of proceeding, evidence, offsetting.